№ 10 ՆՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 17

1906

ԵՐԵՍՈՒՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՆՐԵՔՇԱԲԹԻ ՅՈՒՆՎԱՐԻ 17 № 10

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի. առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Միր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատողին 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ **1906** ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(34-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. և մի ամսվանը՝ 1 րուբլի։ Յունվարի 1-ից մինչև 1 յունիսի 4 րուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի։

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն)։ Ստորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“ իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԵՐԵՄԻԱ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

ԳՈՒԼԱՋԵԱՆՑԻ

առևտրական խանութը դեկտեմբերի 1-ից 1905թ-ի ՓՈԽԱԴՐՎԱԾ Է Ա. Մանթաշեանցի նոր շինութիւնը, որ գտնվում է հին ծածկած բազարխանայի կից։ 8—10

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ղեկավարող սկզբունքներ. Վերջին տեղեկութիւններ. Դէպքերը Վրաստանում. Կովկասի հայերի կրած աղէտը եւրոպացու լուսաբանութեամբ. Մի նամակի առիթով. Մտքեր և փաստեր. Լուիջի Վիլլարիի յօդուածները. Եւրոպական մամուլը Թիֆլիսի մասին. Նամակ Զաքաթալայից. Նամակ խմբագրութեան. Իմ արձանակը. Ներքին լուրեր. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Հայոց հարցը և Հաագայի կոնֆերենցիան. Նամակ Գերմանիայից. Արտաքին լուրեր. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՂԵԿԱՎԱՐՈՂ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐ

I

Կարող ենք արդեօ՞ք մենք փոխել կեանքը և մօտեցնել նրան մի որոշ իդէալի, եթէ ընդհակառակը կեանքը ինքն է ամեն բան որոշողը և մենք պէտք է միայն ձգտենք նրան ադնուացնել, թուլացնելով նրա ժանիքների սրութիւնը և ուժեղացնելով նրա նպաստաւոր կողմերը։

Դա տեսական, և պարապ մի հարց չէ։

Դա ընդհակառակը գործնական, չափազանց ժամանակակից և նոյն իսկ հերթական մի հարց է։

Անկասկած մեր խօսքը խելացի իդէալի մասին է, այն իդէալի, որը հիմնված է մարդկային բնութեան, պահանջների և ոգու գիտակցութեան վրա, որը կարող է իրագործվել, եթէ ունենայ նպաստաւոր պայմաններ իր իրագործութեան համար։ Սակայն այդ իդէալի մասին եղած հայեացքները տարբեր են և բերմի նրան մօտենալու և հասնելու ծրագիրներն էլ տարբեր։

Իսկ երբ մենք որոշակի կը ձևակերպենք կենսական իդէալի բնաւորութիւնը, կը պարզենք հասարակական բարեկարգութիւնների նպատակէտները ու կը իւրացնենք գաղափարների մի համաստեղութիւն, այն ժամանակ մենք ուղեցոյցներ կունենանք գիտակցաբար վերաբերվելու այդ տարբեր ծրագրներին։

Արդարև պատմական և հասարակական կեանքի այն անցողական շրջանում, որի մէջ մենք գտնվում ենք, հանդէս են եկել մի շարք ծրագիրներ, որոնք նպատակ ունեն բարեփոխութիւններ մտցնել կեանքի մէջ, և այժմ հարց է ծագում, որը արդեօ՞ք նրանցից ընդունել և որը մերժել։

Մեր հասարակութեան մէջ, որտեղ միայն վերջին մի քանի տասնեակ տարիներում սկսվել են ուսումնասիրութեան ենթարկվել այն հիմնական սկզբունքները, որոնց վրա կառուցված են ժողովրդների պետական և հասարակական հիմնարկութիւնները, դեռ չեն կազմվել ուժեղ գիտակցական հոսանքներ, որոնք ընդունակ լինէին հեղինակաւոր դիրքեր բռնելու մեր առաջ ծագող խոշոր հարցերի և ծրագիրների վերաբերութեամբ։ Ամբողջացրած աշխարհայացքի տէր եղող մարդկանց թիւը մի հասարակութեան մէջ փոքր է, իսկ հերթական դարձող հարցերը պահանջում են մտածված և հեղինակաւոր պատասխաններ։

II

Օրինակ, շատ հասարակ մի հարց է թւում հողի սեփականութեան հարցը. սակայն, երբ մօտենում էք նրա լուծման, դուրս է գալիս, որ նա շատ դժուար մի հարց է։

Պէտք է արդեօ՞ք պահպանել գիւղական համայնական հողատիրութիւնը, թէ թողնել նրան բաղդի հաճոյքին, կամ թէ գուցէ աւելի նպատակայարմար է բաժանել հողը իւրաքանչիւր գիւղացու վրա և դարձնել նրան մասնաւոր սեփականութիւն նրա մշակողների համար։

Պատասխանեցէք այդ հարցերին։

Ձեր պատասխանները կը լինեն մէկը միւսին հակասող։

Եւ հասկանալի է թէ ինչու։

Որովհետև իւրաքանչիւրդ կը ղեկավարվէք որոշ նկատումներով, որոնք և կազդեն ձեր եզրակացութիւնների վրա։

Իսկ ասպարէզ հանած հարցը սպասում է որոշ պատասխանի, հեղինակաւոր վճռի, որպէս զի նա կարող լինի օրէնսդրութեան հիմք ծառայել։

Եւ եթէ դուք սխալ վճիռ կը կայացնէք, պէտք է պատճառ դառնաք ապագայ չարիքների և դժբաղդութիւնների։

Տնտեսագէտների մի բազմութիւն, նրանց թւում և մարկսիստներից շատերը կարծում են, որ հաստատելով մասնաւոր սեփականութիւն, մենք կարող ենք բարձրացնել ժամանակակից գիւղատնտեսութիւնը և նիւթ պատրաստել աւելի կատարեալ հողային կարգերի համար հետաւոր ապագայում։

Եւ ահա ինչ պատճառաբանութիւններ են առաջ բերում։

Մասնաւոր սեփականատէրը աւելի մեծ խնամքով և սիրով կը վերաբերվի իր սեփական հողի մշակութեան, քան երբ նա նստած է համայնական հողի վրա և ուրեմն այդ միջոցով գիւղատնտեսութիւնը աւելի լաւ և ճոխ զարգացում կը ստանայ։ Իսկ մարքսիստների այդ մասի կարծիքով մասնաւոր սեփականութիւնները կամաց-կամաց ծախվելով և կենտրոնանալով մի քանիների ձեռքում, կը պատրաստեն հող սօցիալիստական հողային կարգերի համար։

Մենք համայնական հողատիրութեան կողմնակից ենք և մի ուրիշ անգամ աւելի մանրամասն կերպով կը պարզենք մեր հայեացքը հողային հարցի մասին, բայց մենք այստեղ յիշատակեցինք նրա մասին, ցոյց տալու համար թէ հայեացքները մեծ նշանակութիւն ունին կեանքի կարգերը և երևոյթները պայմանաւորելու համար։

III

Մի ուրիշ օրինակ։

Ռուսաստանի ներքին նահանգներում, երբ ազատութիւն տրվեց ճորտերին, պետութիւնը իր վրա վերցրեց մի մեծ պարտաւորութիւն. նա մի անգամից ազատեց գիւղացուն կալուածատէրից, վճարեց հողի գինը կալուածատէրին և սահմանեց որոշ տուրք, որ գիւղացին, իբրև հողի գին, պէտք է կամաց-կամաց, երկար տարիների ընթացքում, հատուցանէր պետութեան։

Այդպէս կատարվեց հողի յետ գնումը։

Իսկ Անդրկովկասում սահմանվեց բոլորովին ուրիշ կարգ։ Այստեղ պետութիւնը ոչ մի պարտաւորութիւն չը վերցրեց իր վրա և յետ քաշվեց ասպարէզից։ Նա միայն խզեց ճորտատիրական կապերը և այնուհետև ամեն բան թողեց գիւղացուն ու կալուածատէրին։ Վերջիններից էր կախված թէ՛ շարունակել առաջվայ հողային յարաբերութիւնները, թէ փոխադարձ համաձայնութեամբ դարձնել հողը գիւղացու սեփականութիւն առ միշտ անկախ դիրքի մէջ դնել երկրագործին։

Իսկ հետևանքը ինչ եղաւ։

Այն, որ Ռուսաստանում հողը խսկապէս յետ գնվեց և դարձաւ գիւղական սեփականութիւն, իսկ Անդրկովկասում ամեն բան մնաց նախկին վիճակի մէջ։ Առանց պետական աջակցութեան շատ դժուար էր կազմակերպել հողի յետ գնումը և թէև իրաւունքը տրված էր, բայց այդ իրաւունքը մնաց միայն թղթի վրա։ Շատ քիչերը օգտվեցին այդ իրաւունքից և մենք այսօր տեսնում ենք մեր երկրում հողային յարաբերութիւնների մի խառն և անկարգ վիճակ, որը պատճառ է դառնում շատ և շատ թիւրիմացութիւնների, թշուառութիւնների և սուր ընդհարումների։

Իսկ եթէ ուշադրութեան առնենք, որ գիւղացուն տրված հողի քանակութիւնն էլ անբաւարար է, որ պետական ազատ հողերն էլ արգելված էին շատ տեղերում տեղական ազգաբնակութեան համար, դուք կը համոզվէք, որ հայեացակէտերի այս կամ այն արտայայտութիւնը կենսական մեծ նշանակութիւն ունի, երբ նա հիմք է դառնում օրէնսդրական գործողութիւնների համար։

IV

Առաջ բերենք դարձեալ մի օրինակ։

Մի քանի տարի սրանից առաջ մեր գիտնական ընկերութիւններից մէկի մէջ մի մասնագէտ բողոքում էր Կարսի երկաթուղու շինութեան դէմ, առարկելով, որ այդ երկաթուղու շինվելով շատ և շատ գիւղացիներ, որոնք բեռնակրութեամբ էին պարապվում, կը զրկվեն իրանց աշխատանքից, որին նրանք ընտելացել են տարիներից ի վեր։ Եւ արդարև երկաթուղու շինելը, շատ գիւղացիների վնասեց և քայքայեց ամբողջ տնտեսութիւններ։

Նոյն տեսակ գանգատութիւններ լսել ենք և լսում ենք շատ դէպքում, երբ պէտք է մտցնել խոշոր արդիւնագործութիւն, բանալ գործարաններ և նրանց երևան գալով կամայ-ակամայ խեղդել տեղական մանր արհեստագործութիւնը, որոնցով ապրում են բազմաթիւ ընտանիքներ։

Այստեղ հարց է ծագում թէ արդեօ՞ք խելացի կը լինի որ և է արգելք դնել խոշոր կապիտալի մուտք գործելուն մեր երկրում և թէ ինչ դիրք պէտք է բռնել արդիւնագործութեան զարգացման վերաբերութեամբ։ Արդեօք զարգացնելով մանր արդիւնագործութիւնը մենք չենք դանդաղեցնում խոշոր կապիտալի մուտքը մեր երկրում և չենք պատրաստում նոր արդիւնագործական զոհերի մի բազմութիւն, որ կը կազմվի, երբ այդ մանր արդիւնագործութիւնը կը ջախջախվի խոշոր արդիւնագործութեան հզօր հարուածների տակ։

Դրանք հարցեր են, որոնց վերաբերութեամբ տեղի ունեն տարբեր հայեացքներ. իսկ դրանց համեմատ տարբեր կերպով են մշակվում և զանազան ծրագիրներ, որոնք ազդում են արդիւնագործութեան բաղդի վրա։

Թիւրիմացութիւնների տեղիք չը տալու համար մենք այժմէն իսկ յայտնում ենք, որ մենք բոլորովին աննպատակայարմար ենք դանում արգելք դնել խոշոր արդիւնագործութեան համար մեր երկրում, բայց միևնոյն ժամանակ բոլորովին խելացի և գործնական ենք համարում մանր արդիւնագործութեան զարգացումը, քանի որ նա աջող հող կարող է ունենալ մեր երկրի պայմանների շրջանում։

V

Թէ՛ տնտեսական, թէ՛ վարչական և թէ՛ իրաւաբանական աշխարհից մենք կարող էինք բերել շատ օրինակներ, որոնք նոյնպէս ցոյց կը տային թէ կենսական շատ ծրագիրներ կարող են նպատակայարմար և աջող կերպով մշակվել և ընդունվել, երբ նրանք ենթարկված կը լինեն մի որոշ հայեցակէտի, երբ նրանք համապատասխանում կը լինեն մի որոշ դաւանանքի և որոշ աշխարհահայեացքի և երբ նրանք պատրաստում կը լինեն հող հասնելու մի որոշ իդէալի։

Այդ տեսակէտով մենք կանգ ենք առնում մեր հեռաւոր ձգտումների վրա, որպէս զի նրանցով բացատրենք թէ ինչու ենք գերադասութիւն տալիս այս կամ այն ծրագրին, որոնք շօշափում են ժամանակակից հերթական մեր հարցերը։

Եւ այդպիսով մենք միշտ աչքի առաջ ունենք մի կողմից հեռաւոր նպատակներ և ձգտումներ, իսկ միւս կողմից հանդէս ենք բերում մերձաւոր կայաններ կամ էտապներ։

Մենք առիթ կունենանք խօսել շատ անգամ այդ երևոյթի մասին էլ՝ մեր կեանքի էական խնդիրների քննութեան ժամանակ։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մենք ծանօթացրինք մեր ընթերցողներին այն հեռագրական տեղեկութիւնների հետ, որոնք վերաբերվում էին Շուշու քաղաքին և նրա շրջակայքին։

Ռմբակոծված հայ գիւղերում վնասվել են մի քանի տներ։ Բնակիչները դուրս էին փախել գիւղերից դէպի մերձակայ սարերը և ձորերը։ Հայերի վրա զրպարտած են եղել, որ իբր թէ նրանք հրացաններ են պարպել զօրքերի վրա, մի հանգամանք, որ հայերը ժխտում են։

Գեներալ Գոլոշչապովի ջանքերով ինչպէս հաղորդում են մեր ստացած հեռագր. տեղեկութիւնները, մօտ 10000 պուդ մթերք մուտք է գործված Շուշու թուրքերի թաղը։

Շուշի քաղաքի հայերը երկու անգամ ժողով են հրաւիրել, բայց թուրքերը չեն եկել։ Երրորդ անգամ զինուորական վարչութիւնը բերել է թուրք ներկայացուցիչներին զինուորականներով։ Հաշտութեան պայմանների վերաբերմամբ դեռ տեղի ունեն տարաձայնութիւններ։ Թուրքերը ինչ որ յայսեր ունեն և սպասում են մասնաւոր ցուցումների։

Երէկ, ամսիս 15-ին, Շուշում պէտք է ներկայանային գեներալ Գոլոշչապովին թէ հայ և թէ թուրք ներկայացուցիչները։

Սպասում ենք նոր հեռագրական հաղորդագրութիւնների։

—

Երէկ, յունվարի 15-ին, Շուշուց ստացանք հետևեալ հեռագիրը. «Եկաւ Գոլոշչապովը, նրա մուտքը Ասկերան-Շուշի կատարվում էր հայկական Խօրամուրթ, Խանաբաղ, Քեաթուկ, Ղըլչբաղ և Շուշիքենդ գիւղերի ռմբակոծութեամբ։ Խանաբաղը երեք անգամ ռմբակոծութեան է ենթարկվել, որի վրա արձակել են քսան թնդանօթային ռումբեր. վիրաւորված է մի աղջիկ և քանդված է մի տուն։ Խանքենդում հայերը ենթարկված են ամենախիստ խուզարկութեան. գտնված է մի հրացան և մի ատրճանակ։ Գոլոշչապովի ուղեկցութեամբ բերված տրանսպորտ, որ բաղկացած էր 150 ֆուրգօնից և յատկացրված էր թուրքերին, ալիւրի տոպրակների մէջ պատահաբար գտնված են 19 հատ հրացան և մի քանի ռումբեր, մի քանիսը ֆուրգօնատէրերից փախել են։ Ասկերանը բանալուց յետոյ թուրքերը ստացել են 44+50+150 ֆուրգօն, մինչդեռ հայերը ոչինչ։ Օզերօվսկին ազգայնականութեամբ ուղղված իր կոչի մէջ ամեն բանում մեղադրում է հայերին։ Հայերը, զգուշված Ղաջարի թուրքերի անընդհատ յարձակումներից, հարևան հայ գիւղերի վրա, որոնց ժամանակ անընդհատ տեղի էին ունենում կալերի հրդեհումներ, նախիրներ քշել և գազանային սպանութիւններ, այրեցին Ղաջարը։ Ղարաղշլախ տանող ճանապարհի վրա սպանված են երկու և վիրաւորված չորս հայեր։ Քաղաքում անցուդարձ անողներին խուզարկում են։

Յովհաննէս Դոլուխանեանց։

—

Գանձակում դեռ խաղաղութիւն չէ հաստատվել։ Ամեն օր տեղի են ունենում մանր մունր դէպքեր, որոնք պահպանում են յուզված վիճակը։

Անցեալ օր, յունվարի 15-ին, քիչ էր մնացել, որ զօրքը խառնվի գործին։ Թուրքերը յայտնել էին զինուորական վարչութեան, որ հայերի կողմից հրացանաձգութիւն է տեղի ունեցել։ Վարչութիւնը ցանկանում է այդ առիթով պատժել հայերին և սակայն հայերին աջողվում է իսկոյն պարզել եղելութիւնը և ապացուցանել, որ հրացանաձգութիւնը եղել է թուրքական մասից, այրված շինութիւնների կողմից։

Թուրքերի մի քանի հրացանաձգութիւնների շնորհիւ տեղական գիմնազիայի ուսանողները բողոք են յարուցել և յայտնել են վարչութեան, որ նրանց համար շատ դժուար կը լինի դպրոց յաճախելը։

—

Բալաջարի 12-ին յունվարի, ժամը 3-ին

Գողութիւնները անպակաս են այստեղ. հէնց այս րոպէին գողացան մի ռուս Գօրգիյ Գդեվիչ Բասկակօվի (Տերսկ. օբլ.) կարգինկով խաղողը և ուրիշ իրեղէններ։ Բասկակօվը սկզբում կասկածեց իր ընկեր հայերից, բայց յանկարծ թուրք առազակը բռնվեց շնորհիւ մեր հայերի, սեղանի տակին, գողացված իրեղէններն էլ հետ։ Ճանապարհորդ կազակները սարսափելի ծեծեցին գողին և բաց թողին, որովհետև գիշերվայ ժամ 3-ին ոչ ժանդարմներ կային և ոչ կարգ պահպանող զինուորներ. դրա համար էլ կառավարութեան «հաւատարիմ հպատակ» թուրք առազակը ազատ արձակվեց։ Երևակայեցէք Բալաջարի կայարանի ճանապարհորդների դրութիւնը։ Թուրքերը քիչ են երևում կայարանում։

Յարութիւն Միրզոյեան

—

Բագուից մեզ հաղորդում են յունվարի 15-ից ցերեկվայ ժամի 1 և 24 րոպ.

Այսօրվայ «Каспій»-ի համարում տպագրված է կազակների գլխաւոր Օզերօվսկու կոչը, ուղղված սաև եղբայրներին։ Արդեօ՞ք դա այն սպան չէ, որը Բագուի հանգուցեալ իշխան Նակաշիձէին փետրվարեան անցքերի մասին տված զեկուցման մէջ, ի միջի այլոց ասում էր. «Փետրվարի 8-ին արդէն անցել էր այն վայրկեանը, երբ կարելի էր ասել թէ թուրքերը և հայերը իրար հետ իրանց հին հաշիւներն են տեսում, ուստի և միայն նրանց տները կարող են մատնվել կողոպուտների։ Այժմ բոլոր բնակարանները վտանգի մէջ են, մանաւանդ այն տները, որոնց վրա կարելի էր յոյս դնել հարստանալու կամ թուրքերը կարող էին ենթադրել, որ հայեր կան պահված։ 9-ի առաւօտը ոչ մի լաւ բան չէր խոստանում, հրացանաձգութիւնները շարունակվում էին ամեն տեղ առաջվայ նման։

Կողոպուտների զանազան անդէպութիւնների մասին ամեն կողմից ինձ էին դիմում։ Առաւօտեան ժամի 8-ին հեռախօսով տեղեկութիւն ստացայ, որ հրդեհեցին յայտնի հարուստ Լալայեվի տունը և որ վերջինս իր ընտանիքով մնում է այրվող տան մէջ։ Անհրաժեշտ համարելով անյապաղ օգնութիւն հասցնելու, ես հեռախօսով առաջարկեցի կազակների դիվիզիօնի գլխաւոր ֆօն Օզերօվսկուն ինձ մօտ ուղարկել անմիջապէս 15 հոգուց ոչ պակաս կազակներ, ուղեկցելու ինձ քաղաքի մէջ։ Ցիշեալ շտաբ օֆիցէրը ինձ լակօնական կերպով պատասխանեց Ադմինիստրացիայի տրամադրութեան տակ դրվող կօզակների վրա հրամաններ տալը պէտք է բղխի միայն քաղաքի գարնիզօնի քաղաքային զօրքերի գլխաւոր հրամանատարից»։ Եւ այդպէս էլ կօզակներ չը ստացաւ և ինչպէս որ յետոյ յիշված է, այդ առաւօտը առանց կօզակների մնաց ոստիկանապետը նոյնպէս։

—

Երէկ ժամի մօտ 11-ին, Բարեատինսկայա փողոցի վրա, Ինժեներնի Դիստանցիայի դէմ ու դէմ շտաբի գլխաւոր, գեն. լէյտ. Գրեզնօվի վրա, որ գնում էր կառքով՝ գցեցին մի ռումբ, որը սպանեց գեներալին, ծանր վիրաւորեց պահակ կազակին, որ նստել էր կառապանի մօտ և կառապանին և անց կեցող մի հրէուհու։ Այն րոպէին, երբ գեներալը մի կողմ դարձած՝ ընդունում էր մի զինուորի ողջոյնը, այդու կողմից գցվեց ռումբը, որի կտորները դիպան ուսին և գլխին։ Ռումբ գցողը սկսեց փախչել Ալէքսանդրեան այգին և նրան հալածեցին զինուորներ. նա ատրճանակը հանեց, ուզում էր պաշտպանվել, բայց չաջողվեց։ Ռումբ գցողը հագել էր պինջակ։ Նա բռնվեց և տարվեց կօմենդանտի վարչութիւնը։ Իսկ գեներալի մարմինը տարան նրա տունը։ Քաղաքում սկսվեց իրարանցում. մերձաւոր խանութները փակեցին։ Բայց մի կէս ժամից յետոյ նորից հանգստութիւն տիրեց և քաղաքի կեանքը ստացաւ իր սովորական կերպարանքը։ Երկուսից գիմնազիաները արձակեցին աշակերտներին։

—

Երէկ, Թիֆլիսի վեցերորդ քաղաքամասում, Մէյդանում, անսպասելի կերպով տեղի ունեցաւ թուրքերի մասնաւոր յարձակում մի քանի հայերի վրա։ Սպանված են մի քանի հայ։ Այդ դէպքը շատ ծանր ազդեց հայերի վրա, բայց չը պէտք է բարդացնել խնդիրը։ Խորհուրդ ենք տալիս հայերին զսպել իրանց և ոչ մի առիթ չը տալ, որ չարամիտ անձեր ազդեսիվ նպատակներ վերագրեն հայերին։ Մթնոլորտը առհասարակ ծանր է։

ԴԷՊՔԵՐԸ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ

Կվիրիլի, յունվարի 14-ին

Փօթիում սպանված է մասնաւոր հաւատարմատար սոսա. սօվեան. Պրօխօտնիկօվ. գարնիզօնը վրդովված է. ճնշումն է սպառնում։ Սպանողին համար խիստ միջոցներն են դիմել. կայարանը և ճանապարհը զինված ապստամբներից ազատելու համար ուղարկեցի Սամտրեդիից Փօթի, զօրքի մի ջոկատ փոխ-գնդապետ Զիրկօվանիի, հետ իսկ միւս 2 բատալիօնը փոխ-գնդ. Զապլինի հետ միասին վերադարձան Զիաթուրից և Սաչխերից, ուր խուզարկութիւններ և ձերբակալութիւններ էին կարգում։

Ալիխանով

—

Կվիրիլի, յունվարի 15-ին

Գնդապետ Կրըլօվը զօրքի ջոկատի հետ Օզուրգեթիումն է. նա զեկուցանում է, որ բնակիչների մի մասը ճնշումից վախենալով, գնացել էսարերը, միւս մասը կողոպուտի նպատակով մի քանի տեղ հրդեհներ առաջացրեց, որի ժամանակ տրագտրբեցին անհագին քանակութեամբ պատրոններ և ռումբեր. զօրքի ջոկատը սկսեց կատարել տված հրահանգը։ Այսօր 4 գիւղ հասարակութիւններից ստացայ հետևեալ հեռագիրը։

«Բոլոր դասակարգի և կարողութեան մարդիկ, թւով 5000-ից աւելի, այսօր, հաւաքվելով Սաչխերի ու իրանց քահանաների առաջին բդութեամբ, դրօշակներով, Կայսրի պատկերը Աստուածամօր պատկերի առաջ, ձեռքին բռնած հանդիսաւոր կերպով, ծնկաչոք երդվեցին հաւատարիմ հպատակ լինել Նորին Կայսերական Մեծութեան. երդվեցին մասնել կայսրութեան բոլոր փաստակար անդամներին, միջնորդում են ուժեղացնելու կառավարչական պահակախմբերը, որի համար աղաչում են ձերդ գերազանցութեան գալ այստեղ։ Հետևում են աւագների ստորագրութիւններ։

Դատ բացվեց տենդինցեների վրա յարձակվողների դէմ։ Ամսի 1-ին կը լրանայ պայմանաժամը. պահանջը կը կատարվի։

Ալիխանով

—

Միխայլովո, յունվարի 15-ին

Միխայլովո գիւղում գտնված է պայթուցիկ իրերի արդիւնագործութիւն. մեղաւորները յայտնի են, բայց փախան միլիցիօներների հետ միասին, մինչև զինուորների գալը։ Յունվարի 1-ին յանցաւորների և գործադուլ անողների կազմակերպութիւնները յայտնված են. գլխաւոր գործիչները՝ երկաթուղու բանւորներից՝ ձերբակալված են, իսկ կողմնակի անձնաւորութիւնները փախան միւս ռեվօլիւցիօներների հետ։ Փնտրելու համար միջոցներ են ձեռք առնված։ Բելօգօրիում ձերբակալեցին 6 միլիցիօներներին։

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅԵՐԻ ԿՐԱԾ ԱՂԷՏԸ ԵՒՐՈՊԱՑՈՒ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Հայերի այժմեան վիճակը Կովկասում և նրանց կրած աղէտները, գրաւելով եւրոպացի գրողների ուշադրութիւնը, ծնունդ են տուել մի շարք երկասիրութիւնների, որոնց մէջ առանձնապէս շահագրգիռ է Լիւդովիկ-դը Կօնտանսօնի բրօշիւրը—«Les Arméniens du Caucase»—Կովկասի հայերը, որ նորերս հրատարակվեց Պարիզում։ Հեղինակը յայտնի է իր մի այլ գրուածով—«Chrétiens et Musulmans»—Քրիստոնեաներ և մուսուլմաններ—որ լոյս տեսաւ 1901-ին և պսակվեց ֆրանսիական Ակադեմիայից և որի մէջ հայոց հարցը բազմակողմանի քննութեան է ենթարկված։

«Ռուսաստանը արիւնոտող բռնութիւնների մէջ—այսպէս է սկսում հեղինակը—Կովկասում գործվող բռնութիւնները ամենասոսկալին են։ Բացի ընդհանուր յեղափոխութիւնից, այստեղ կայ և մի առանձին, հին ցաւ, միևնոյնը, որ առաջ բերեց 1895 թ. Հայաստանի կոտորածները, և որով Եւրոպան չը կամեցաւ այդ ժամանակ զբաղվել. այդ ցաւը այժմ պէտք է դարմանել, եթէ չենք ուզում աւանդել ապագային նոր զազանութիւններ»։

Այդ ցաւի ծագումը և իսկական պատճառները բացատրելու համար, հեղինակը համառօտ կերպով ուրուագծում է հայկական դատի և Ռուսա-Հայաստանի պատմութիւնը։ Հայերի թիւը հաշվելով մօտ $3^{1}/_{2}$ միլիոն ամբողջ երկրագնդում, որից Ռուսաստանում $1^{1}/_{2}$ միլիոն, նա որոշվում է վրացիների թիւը Կովկասում 1,600,000, իսկ թաթարների (թուրքերի) թիւը $2^{1}/_{2}$ միլիոն։ Այդ թուրքերը համարում են Կովկասը իբրև մի երկիր, որ յափշտակվել է իսլամի ձեռքից անարդարաբար։ Ապա նա պատմում է ռուսաց պետութեան բռնած դիրքը հայերի վերաբերմամբ, սկսած Մեծն-Պետրոսից մինչև Ալէքսանդր III կայսրը, հայոց հարցի ծագումը, շնորհիւ Ալէքսանդր II-ի, որին հայերը, Գրիգոր Արծրունու նախաձեռնութեամբ մի ուղերձ էին ներկայացրել, խնդրելով ազատել Թիւրքիայի հայերին օսմանեան բէժիմից։

Ցոյց տալով, որ ռուսաց քաղաքականութեան փոփոխութիւնը հայերի վերաբերմամբ սկսվեց Դօնդուկօվ-Կօրսակօվի օրից (1881 թ.), Կօնտանսօն մի առ մի թւում է բոլոր այն հարստահարութիւնները, ճնշումները ապօրինութիւնները, որոնց ենթակայ եղաւ հայ ազգը Ռուսաստանում և որոնց ծանրութիւնը անդրադարձաւ Թիւրքիայի հայերի վրա։ Տխուր և ալեկոծ դէպքերի թուագրութիւնը վերջանում է եկեղեցական կալուածների գրաւման առիթով տեղի ունեցած խռովութիւնների նկարագրութեամբ մինչև այն րոպէն, երբ տեսարանի վրա երևում են թուրքերը։

«Այն ճգնաժամը, որի մէջ տապակվում է այսօր Կովկասը—ասում է հեղինակը—Ռուսաստանի ընդհանուր յեղափոխութեան մի էպիզօդն է։ Բայց, ի մեծ դժբախտութիւն հայերի, նրանք իրանց դէմ ունեցան միաժամանակ երկու հակառակորդները և թուրքերը. այդ երկուսը ասպարէզ եկան իւրաքանչիւրը առանձին դրդիչ պատճառներով։

«Ռուս կառավարութեան ծրագիրը պարզ էր. տկարացնել ամենից առաջ հայերին, հակադրելով նրանց մուսուլման թուրքերին, որոնք, հաւանօրէն կը վարվէին հայերի հետ այնպէս, ինչպէս քիւրդերը վարվեցին Թիւրքիայում։ Ապա, երբ մի անգամ մի լաւ դաս տուած կը լինեն հայերին, նա, կառավարութիւնը, կարգը վերականգնելու պատրուակով, կը դառնար մուսուլմանների դէմ և կը գործադրէր նրանց վերաբերմամբ այն զսպիչ խստութիւնները, որոնց յիշատակը դեռ շատ թարմ է չէրքեզների մէջ։

«Այդ ծրագրի առաջին մասի կատարման մէջ ռուսներին անգիտակցաբար օգնեցին Աբդուլ-Համիդի պանիսլամական գործակալները։ Սուլթանը համարում է Կովկասը իբրև իսլամի երկիր, որ առաջ գտնվում էր Շահերի և Սուլթանների իշխանութեան ներքոյ և ունի $2^{1}/_{2}$ միլիոն մուսուլման բնակիչ, մինչ քրիստոնեաների թիւը կէսը հայ, կէսը վրացի—3 միլիոն է։ Թուրք խաները և մուսուլման ինտելլիգենտները եռանդուն գործակցութիւն ցոյց տուին Կովկասում պանիսլամական պրօպագանդային, որ ունի իր տրամադրութեան ներքոյ և ֆօնդ, և զէնք, և էմիսարներ։ Այդ կատարեալ կազմակերպութեան շնորհիւ, Սուլթանը յոյս ունի, որ մի օր իսլամը տիրաբար ոտք կը կոխէ ռուս կայսրութեան այս անկիւնի վրա։ Այդպիսով, մոսկովեան ազդեցութիւնը յետ կը մղվի մինչև Դաղստանը, Կասպից ծովի ափերը, Բագուից հիւսիս, ուր գտնվում են մուսուլման նշանաւոր կուտակումներ։ Դա հակադարձ մտքով այն քաղա-

Ահա թէ ինչ է գրում ինձ դոկտ. Ջէվդէթ բէյը.

...

Նրանց հետ, որոնց ձեռքը արատաւորված է արիւնով։ Եւ այդ պահանջում է իրա, Ռուսաստանի շահը, որովհետև դրանով նա ցոյց կը տայ արդարութեան և մարդասիրութեան իդէաներ, որոնք միայն կարող են դրաւել դէպ իրան քաղաքակիրթ աշխարհի համակրութիւնները. դրա մէջ է և նրա նիւթական շահը!!։

Հ. Ա.

ՄԻ ՆԱՄԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Ահա թէ ինչ է գրում ինձ դոկտ. Ջէվդէթ բէյը.

...

ՄՏՔԵՐ ԵՒ ՓԱՍՏԵՐ

XXIV

«Մշակի» ընթերցողները ծանօթացան այն միջադէպի հետ, որ Պարիզում տեղի է ունեցել դօքտոր Լօրիս-Մելիքեանի և պ. Մինաս Չերազի մէջ։

Միջադէպը ցաւալի էր, բայց մենք շատ հեռու էինք մտածելու, որ նա պատճառ կը դառնայ «Արմէնի» (L'Arménie) թերթի դադարման և առիթ կը տայ պ. Մինաս Չերազին ընկնել յուսահատութեան մէջ, և դառնացած հոգով մեղադրել հայերին ապերախտութեան մէջ։ Տասն և ութ տարի հրատարակելով «L'Arménie» թերթը առաջ Լօնդօնում, ապա Պարիզում, նա այս տարվայ յունվար ամսի №-ի մէջ յայտարարում է, որ «վշտահարված այդքան ապերախտութիւնից, դառնացած մեր դէմ յարուցված վերջին ինտրիգայից, մեր ամբողջ հոգին համակվեց մի նոր զգացումով։ Դա ոչ յոգնածութիւն է, ոչ յուսահատութիւն։ Դա մի ուրիշ աւելի անդիմադրելի զգացումն է—զզուանք։ Այս օրվանից «L'Arménie» թերթը այլ ևս չի հրատարակվի»։

Բայց ինչ է պատահել, ինչն է այդքան դառնութիւն և յուսահատութիւն պատճառել պ. Մինաս Չերազին։

...

դոլրդի ծառայութեան համար»։

Դառնացած ոգին և յուսահատութիւնն է, որ խօսում է պ. Չերազի մէջ։ Եւ նրա պէս մի պատկառելի գործիչ չը պէտք է լսէր յուսահատութեան ձայնին, որ լաւ խորհրդատու չէ, որքան էլ ուրիշները դատապարտելի վարմունք ունեցած լինէին նրա հանդէպ։

Բայց հայ գործիչներից որի ճանապարհը փռված է եղել վարդերով. փուշ և դատասկ—ահա սովորական ճանապարհը։ Եւ սակայն անաչառ, անկաշառ պատմութեան պէտք է յանձնէր Մինաս Չերազ իր քառասնամեայ գործունէութեան գնահատութիւնը, և ոչ անսար յուսահատութեան, վհատման ու զզուանքի ձայնին, որոնք, կրկնում ենք, բնաւ լաւ և անաչառ դատաւորներ չեն։ Ջարդարացնելով ամենևին դօքտոր Լօրիս-Մելիքեանի վարմունքը, մենք այնուամենայնիւ գտնում ենք, որ այդ վարմունքը կարող էր միայն հասարակական դատաստանի գնահատութեան ենթարկվել և ոչ ստիպել պ. Չերազին ընդունել մի յուսահատ վճիռ։

Շահրիար

ԼՈՒԻՋԻ ՎԻԼԱՐԻԻ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐԸ

Վիլլարին, որ մի երկու ամիս առաջ ճանապարհորդեց Անդրկովկասում և ականատես եղաւ Թուրք-հայկական ընդհարումներին, սկսել է մի շարք թղթակցութիւններ տպել անգլիական թերթերի—«Վէստմինիստէր գազէթի» և «Թայմսի» մէջ։ Այսօր առաջ ենք բերում առաջին լրագրի մէջ տպված նրա թղթակցութիւնը,

...

սում». մի ուրիշը՝ «Մի հայկական յաղթութիւն», երրորդը՝ «Daily Chronicle» 11 յունվ. «10,000 թաթար անձնատուր են լինում»։ Իսկ բուն տեղեկութիւնը, որի հիման վրա այդպիսի վերնագիրներ են շարվում. կազմված է հետևեալ կերպով, յենվելով Բագուից եկած ճանապարհորդների խօսքին։

«Տասը հազար թաթար յարձակվել են Թիֆլիսի վրա ջարդելու և կողոպտելու նպատակով։ Հայերը, որոնք լաւ զինված էին և որոնց օգնում էին վրացիք և ռուսները, սաստիկ ընդդիմութիւն ցոյց տուին. նրանք գործ էին ածում բարրիկադներ և ռումբեր և վերջ ի վերջոյ ստիպեցին թաթարներին անձնատուր լինել»։ Ապա խօսվում է Գանձակի և Շուշու դէպքերի մասին, նոյնպէս և անճիշտ կերպով։

Իսկ Թուրքաց թաղում պատահած հրդեհի մասին եւրոպական լրագրներին լուրը հաղորդվում է... Կ. Պօլսից, ևս աւելի սուտ և չափազանցրած քան վերոյիշեալը։

Այդ լուրն էլ տպագրում են լրագիրները՝ «Հայերը փորձում են Թուրքերին կենդանի այրել» և դրա նման ձևերով։ Կ. Պօլսից ուղղված հեռագիրն ասում է։

«Թիֆլիսից դեկտեմբեր 17 (ն. տ.) թւով քաշված մի հեռագիր յայտնում է, թէ մահմեդականաց թաղում երեք հարիւր տուն կրակի են տվել։ Զինված հայերը արգելում են բնակիչներին տանից դուրս գալ և հրացան են արձակում հրդեհաշէջների վրա։ Յիսուն եօթը թուրքահպատակ կորել են (Evening Neues» դեկտ. 19)։

Այս հրէշաւոր լուրի աղբիւրը պէտք է փնտռել Թիֆլիսի Թուրք հիւպատոսարանում, որովհետև մի ուրիշ (լրագրում «Euening Standard» դեկտ. 17) մենք գտնում ենք վե-

...

վիճակը բարուքելու գործին։ Առաջին բանուորական գործադուլը Կովկասում նոյնպէս եղել է Թիֆլիսում։ Ապա Թղթակիցը անցնում է Բաթումի և Բագուի շարժումներին։ «Երբ, ասում է նա, բանուորական անկարգութիւնների հետեւանքով կառավարութիւնը 1902 Թ. Բաթումում վրացի բանուորներին ճնշեց և նրանցից 3000 հոգի քշեց իրանց ծննդավայրը Գուրիա, այդ Թւականից սկսվեց սօցիալ-դէմօկրատական լուրջ կազմակերպութիւնը Գուրիայում։ Հայոց կազմակերպութիւնը՝ «Դաշնակցութիւնը» Բագւում, ըստ պ. Բրօունի, 1900 Թ. կրկին անգամ հրաժարվել է մասնակցել սօցիալ-դէմօկրատական շարժման։ «Այս հանգամանքը, ասում է նա, արժանի է առանձին ուշադրութեան քանի որ Բագուի վերջին 2 տարիների բանուորական անկարգութիւնը հայոց էին վերագրում»։ Այնուհետև յօդուածագիրը պատմում է Գուրիացիների՝ Միքել-Դարբիէլի գիւղում կազմած ծրագրի, դրա ունեցած հետեւանքների և կառավարութեան նրանց դէմ ձեռք առած միջոցների մանրամասնութիւնները և այս առաջին յօդուածը վերջացնում է պ. Սուլթան-Կրիմ-Գիրէյի՝ Գուրիայում շրջագայութեան նկարագրութիւնով։

Ս.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Յունվարի 15-ին

«Մուրճի» խմբագիր պ. Լ. Սարգսեանին դուր չէ եկել իմ ինչպէս ինքն է անւանում «ցասկոտ» նամակը պ. Ռուբէնի հայ ժողովրդի վրայ փաթթած «պանարմէնիզմի» մասին։ Եւ ինձ պատասխանելով՝ «Մշակի» № 7-ում, նա՝ պ. Սարգսեանը իր աշխատակցին պաշտպանելու՝ ըստ իս բաւական անախորժ, պարտքն է յանձն առել, մի և նոյն ժամանակ անդորականի ինձ մեղադրելով սանդարինութեան պակասութեան և հասարակական հարցերում զգացմունքների անձնատուր լինելու մէջ։ Թող ներվի ինձ ուրեմն դարձեալ մի երկու խօսքով դառնալ նոյն խնդրին։

Ես ասել եմ իմ առաջին նամակում, որ հերքել պանարմէնիզմը, անիրաւ տեղը տառապող հայ ժողովրդին վիրաւորել կը նշանակէ։ Հէնց իմ այս համոզմունքի մէջ է թաքնված իմ վրդովմունքի աղբիւրը։ Անարդար, յանդուգն մեղադրանքներ կան, որոնց պատասխանը՝ զայրոյթի մի աղաղակ միայն կարող է լինել։

Մի մարդ՝ մի անմեղ մարդ զոհ է դարձել ամենասանձարձակ անիրաւութեան. նա ենթարկվել է չարագործների յարձակման, վիրաւորվել ու կողոպտվել, և նա դժբաղդ ու հալածական փռված է գտնւում ընկնում օգնութիւն աղաղակում։ Եւ նրա առաջ ցցվում է յանկարծ մի քարասիրտ իմաստակ, և փոխանակ իրական սփոփանք մատուցանելու տարաբաղդին բռնում է նրա օձիքը և պոռում երեսին. «Լռիր յիմար, չես հասկանում, որ քո դժբաղդութիւնը արդիւնք է բնական անխուսափելի օրէնքների և յետոյ դէմքիցդ երևում է, դու էլ բարի պտուղ չես երևում»։ Ի՞նչ է կարծում պ. Սարգսեան, եթէ ինքը լինէր այդ վիրաւոր հալածականը, քաջութիւն կունենայի՞ր արդեօք սանդարինն կերպով բռնել այդ իմաստակ խորհրդատուի Թևից, քաշել մի անկիւն և քաղցրութեամբ ասել նրան. «սխալվում ես եղբայր, ես պարզապէս մի դժբաղդ եմ և ինձ հալածողները՝ աւազակներ ու մարդասպաններ»։ Համարձակվում եմ կարծել, որ այդպիսի սանդարինութիւն չի տուած ոչ մի մահկանացուի, ես առաւել իրան՝ պ. Սարգսեանին։ Հայ ժողովուրդը ըստ իս այդ դժբաղդ հալածականն է, և պանարմէնիզմը մի խղճուկ իմաստակութիւն, ի հաշիւ նրա ցաւերի։ Այստեղ սանդարինն քննադատութեան խօսք լինել չէ կարող։ Սա վիրաւորանք է։

Երբ մի ժողովրդի բոլոր դասակարգերը առանց խտրութեան և հաւասար անգթութեամբ դրված են մի այլ իշխող ժողովրդի, նոյնպէս բոլոր դասակարգերի կողմից, իլօտների վիճակում, երբ մարդկային ամենատարրական իրաւունքներից զրկված արիւնաքամ ու սարսափ մի ցեղ ձգնում է միայն նոյն երկրում ապրող ուրիշ ցեղերին հաւասար իրաւունքներ ունենալ, մի փոքր օդ շնչել, արև տեսնել, ապրել, է անհեթեթութիւն կամ յանդուգն տգիտութիւն է «պան» և «իզմ» կնքել նրա ճակատին։

Ես խորշում եմ այդ երկու վանկից. ինձ համար հաւասարապէս ատելի են և՛ պանհերմանիզմ և՛ պանսլաւիզմ, և պանհելլենիզմ, շատ հասկանալի պատճառներով, իսկ պանիսլամիզմից ես զարզուռ եմ, որպէս աշխարհաւեր ժանտախտից։ Ես նայում եմ այդ քաղաքական—կրօնական աշխարհակալ ձգտումների վրա, որպէս անապատներից փչող ախտաւոր հողմի վրա, որ իր հիւանդոտ շնչով ինչպէս մի ցիկլօն, խորտակել է և հողին հաւասարեցրել այնքան քաղաքակրթութիւններ։ Այդ աւերանող, այդ բարբարոս վարդապետութեան իբրև համարժէք հակադրել հայ ցեղի ազնիւ ազատագրական ձիգերը, որ լաւագոյն մարդկութիւնը համարում է գերագոյն արդարութեան մի գործ, ես համարում եմ անխիղճ վիրաւորանք մեր մարտիրոսութեանը։ «պան» և «իզմ» չափազանց կեղտոտ շրջանակ է, որպէս զի նրա մէջ առանց ամաչելու կարելի լինի դնել հայ ցեղի տառապանքի պատկերը, նրա արդարութիւնը։ Ահա իմ վրդովմունքի, և իմ «ցասկոտ» նամակի պատճառը։

Ես իմ անցեալ նամակում զարմանք էի յայտնել, որ պ. Ռուբէնի «գոհարները» փռված են «Մուրճի» պէս լուրջ ամսագրի էջերում, բայց այժմ աւելի ես զարմացած եմ, որ պ. Լևոն Սարգսեան ոչ միայն այդ շատ բնական է գտնում, երբ թէ այդ ծանրակշիռ խնդիրը բազմակողմանի կերպով լուսաբանութեան ենթարկելու համար, այլ և հնարաւոր է գտել ինձ սանդարինութեան դասեր տալ, հասարակական հարցերին մօտենալիս։ «Եթէ իմ բարեկամ պ. Ահարոնեան, ասում է նա, հասարակական երևոյթներին մօտենում է գլխաւորապէս անձնատուր լինելով իր բուռն զգացմունքներին, պէտք է թողնի, որ ուրիշներն էլ իրանց, թէկուզ միակողմանի համարված զգմայի տեսակէտով, փորձեն բացատրել նոյն երևոյթները»։

Այսպիսով ըստ պ. Սարգսեանի դուրս է գալիս, որ ես առաջնորդվում եմ գլխաւորապէս զգացմունքով այնտեղ, ուր հարկաւոր է սառն, առողջ դատողութիւն։ Իսկ ինքը պ. Սարգսեան, որ հինգ տարուց է վեր «Մուրճի» էջերում, հասարակական բազմազան խնդիրների լուսաբանութեան ծանր պարտքն է ստանձնել, առանց թէ մինչև որ աստիճան սանդարինութեամբ է վերաբերվում հէնց նոյն խնդրին, հայ-Թուրքական կռիւներին։

Յայտնի է որ մի քանի վրացիներ յիշեալ կռիւների արդիւնք են համարում դասակարգային հակառակութեան շահերի, և տնտեսական հակամարտութեան, ճիշտ ինչպէս հայ սօցիալիստները և նրանց հետ պ. Սարգսեանի աշխատակից պ. Ռուբէնը։ «Չը գիտենք ինչ՝ կայ կայ դասակարգային կռիւների և այն ողբերգական կացութեան մէջ, երբ հայն սպանվում է միմիայն այն պատճառով, որ նա հայ է» բացականչում է պ. Սարգսեան, «...պարզ էր, շարունակում է նա, որ կռիւը (հայ-Թուրքական) դասակարգային կամ տնտեսական չէր, այլ զուտ ազգայնական հողի վրա դրված։ Երևոյթների կատեգորիաները չը պէտք է շփոթել։ Դոկտրինեօրութիւնը մի կողմ թողէք պարոններ, և հաշիւ ընդունածների նման մի բարբաջէք չը մարսած տեսութիւններից, կեանքի երևոյթները հասկանալու համար՝ բաւական չէ Թութակի ընդունակութիւնը կամ նմանութիւնը այն էակին, որ յուղարկաւորութեան մէջ անալօգիա է գտնում հարսանիքի հետ և սկսում է պարել, երբ ուրիշները լալիս են (1)» (Նօտրգիրը իմն է)։ Եւ այս բոլոր լուտանքներն ու կշտամբանք Թափում է «սանդարինն պ. Լ. Սարգսեան ի պատասխան նոյն խնդրի առԹիւ եղած նման լուսաբանութեան երևի խրատ տալը հեշտ է, բայց հետևողականլինելը դժուար։

Եւ իրան յատուկ «պաղարինութեամբ» պ. Լ. Սարգսեան Թիւրքահայ հարցի առԹիւ հետևեալ տողերն է նւիրում այն հայ տարրերին՝ «որոնք կարծում են ամեն տեղ, ամեն ժամանակ և ամեն պայմաններում կարելի է գործածել «սօցիալական» ամեն տեսակ ցաւերի համար նոյն դեղը—«դասակարգային կռիւը»։ կուլտուրա, տնտեսական զարգացման աստիճան, պատմութիւն, ռասսա, կրօն և այլն, և այլ ոչ մի նշանակութիւն չունին այդ տեսակի «սօցիօլօգների» համար։ Կարճ և ազդու. «բոլոր երկրների պրօլետարներ միացէք» կոչը բաւական է անել և դիւԹական գաւազանի մի շարժումով քիւրդն էլ Թուրքն էլ կը մոռանան ամեն ինչ և հային կը տան ամեն ինչ նա ցանկանում է»։

«... Ամբողջ աշխարհից վկայած սուլԹանական անտանելի ռեժիմի դէմ էր այդ պայքարը. և որը ազգի միակ պաշտպանների (դաշնակցականների) ցանկութիւնը մարդկային տարրական իրաւունքներ ձեռք բերելուց դատ դէնը չէր անցնում։ Ամօթ չէ՞ «կղերական-նացիօնալիստական» ինչ որ անմիտ միտումներ վերագրել այդ նահատակներին» (դաշնակցականներին 1)։

Եւ այսպէս հոկտեմբեր ամսին ուրիշ թերթերի մէջ (ահա՛ մայիսում!) հայի ազատագրական շարժումը և նրա ղեկավար դաշնակցականներին «նացիօնալիստական, անուանողներին պ. Լ. Սարգսեան խօսք չի գտնում նշաւակելու. համարում է «անմիտ», «դոկտրինեօր», «հաշիւ ընդունած», «Թութակ», «ուրիշների յուղարկաւորութեանը պարողներ», իսկ այժմ՝ ուղիղ երեք ամիս յետոյ նա այնքան պաղարին է դարձել, որ «վրդովվելու կամ նշաւակելու առանձին հիմքեր չի գտնում», երբ իր աշխատակիցը, իր ամսագրի էջերում այդ բոլորը անուանում է «պանարմէնիզմ» և այսպիսով մի փառաւոր վկայական տալիս բոլոր հայակերներին, Սուվօրինից սկսած մինչև տխրահռչակ Աղայեվ։

Տխուր է այս բոլորը, չափազանց տխուր. բայց պ. Սարգսեանը դեռ գտնում է, «Թէ Սուվօրինները գուցէ նոյն իսկ հանգստանան կարդալով վերևում մեր ընդգծած տողերը (Թուրք-հայկական նահանջները ռուսական դառնալու մասին), ինչպէս և Հ. Յ. Դ. «ազգային» ոգու մասին ակնարկութիւնը»։ Եթէ Սուվօրինների ուրախութիւնից հայը որ և է բարիք ունի, այն ժամանակ աւելի լաւ կը լինէր գրել ու տարածել, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը նպատակ ունի Թիւրքիայի հայութիւնը գրաւել պրօվօկատորի ծոցը։ Այն ժամանակ Սուվօրինի հետ մենք կունենայինք և՛ բոլոր ռուս «պատրիօտների» և խուլիգանների «Թանկագին» համակրութիւնը։

Ո՛չ, իմ բարեկամ, համաձայնեցէք, որ շատ աւելի լաւ կը լինէր, եթէ զանազան «դոկտրինեօրներ» ու «Թութակներ» ինչպէս դուք էք ասում, հանգիստ ձգէին մորթոտվող հայ ժողովուրդը, և իրանց «գիտական լուսաբանութիւններով» մի քիչ համբերէին։ Ալեկոծ ծովի վրա ճօճվող և խորտակվող նաւի նաւի վտանգաւոր բացուածքը պէտք է գոցել ու փրկել, և նաւահանգիստ հասնելուց յետոյ միայն փնտռել անցած դժբաղդութեան պատճառն ու հեղինակներին։

Ամբողջ հայ ցեղը նաւն է տարվում այսօր հողմակոծ ու մրրկված ծովի վրա, անղեկ, անապաստան ու վտանգված. փրկենք նախ նաւը, յետոյ կը տեսնենք արդարն ու մեղաւորը։

Ա. Ահարոնեան

ԻՄ ԱՏՐՃԱՆԱԿԸ

Վատ ժամանակներ էին. և ես էլ շատ ուրիշներին հետևելով, գնեցի ինձ համար մի ատրճանակ, մի շողշողուն ատրճանակ։

Մինչև ատրճանակս գնելը, ես շատ քիչ էի հետաքրքրվում այս տեսակ բաներով և մինչև անգամ ատում էլ էի, բայց ինչ արած, որ ժամանակները փոխվել էին և նախկին ատելի բաները՝ այժմ շատ սիրելի առարկաներ դարձան...

Այնուհետև քունս ու հանգիստս կորցրեց. ուշք ու միտքս ատրճանակս էր, միշտ նրա վրա էի մտածում, միշտ վերցնում չխչխկացնում էի և նրա չխչխկոցի ձայնը այնքան վեհ էր Թւում ինձ, այնքան խորհրդաւոր...

Գիշերներն անգամ յանկարծակի զարթնում էի, ձեռքս տանում բարձիս տակը, ուր գտնվում էր Թանկագին ատրճանակս և սկսում էի շօշափել նրա չորս բոլորքը, համոզվելու համար՝ հօ արդեօք անիծեալ ժանգը չէ կպել նրա այնքան խնամված մարմինին...

Հեշտ չը կարծէք, ինքս ոչ ունեոր տղայ, փողի այսքան քէսատ ժամանակ և ունենալ մարդկանցից այսքան յարգված ատրճանակ ու թողնել, որ ժանգը փչացնէ՞ նրան...

Գործի տեխնիկական մասը վերջացնելուց յետոյ, այժմ մնում էր նրա գործածելու հարցը, ինքս ինձ սկսեցի հարց տալ, եթէ տէրը մի արասցէ, մի բան պատահեց, իմ ատրճանակը ես ո՞նց պէտք է արձակեմ պաշտպանվելու դէպքում։

Փակաղծի մէջ ասեմ, որ ես կեանքումս հրազէն ձեռքս առած չը կամ և այս հանգամանքը սկսեց այնուհետև միտքս կրծել։ Սրտանց ցանկանում էի, որ գոնէ փորձի համար մի փամփուշտ պայթեցնեմ և որովհետև քաղաքում այդ բանը վտանգաւոր հետևանք կարող էր ունենալ, որովհետև փողոցներում վխտում են ոստիկաններ ու զինուորներ, ուստի վճռեցի այդ փորձը սենեակումս անել։

Մեղքս ինչ Թագցնեմ, երկիւղս ոչ այնքան ոստիկաններից էր, որքան իմ անփորձ լինելուցս—չը լինի յանկարծ ատրճանակիս փողը տրաքվի, մտածում էի ես։ Վերջապէս երկիւղս զսպեցի, սենեակի դուռս ու լուսամուտը պինդ կողպեցի դողդողջուն ձեռներով ու տրոփող սրտով ատրճանակը ձեռքս առի։

Այժմ ինձ համար հարց դառաւ մի՞ ձեռքով բռնեմ ատրճանս կը Թէ երկու ձեռքով և որովհետև մի ձեռքով վախեցայ, որ ուժ չունենամ պահելու, իսկ երկու ձեռքով բռնելու ժամանակ, ձեռքս պիտի փողի վրայ լինի, վախեցայ, որ փողը կը տաքանայ և ձեռքս կայրի. մէկ մտածեցի փողը դնեմ ձախ կռանս վրա և այնպէս արձակեմ, մէկ էլ վախեցայ նշան դնելու ժամանակ կայծը ընկնի աչքս։ Վերջապէս ամբողջ հինգ րոպէ մտածելուց յետոյ, վճռեցի սովորութեան համեմատ մի ձեռքումս արձակեմ։

1) «Մուրճ» 1905 Թ. № 10, երես 163—164։

Բօմբ... էլ չիմացայ ինչպէս տրաքեց գլուխս սկսեց տժժալ, ձեռքերս դողդողում և աչքերս այլ ես ոչինչ չէին տեսնում... Ատրճանակը ձեռքիցս ընկել էր, բայց խելքս տեղը չէր...

Րօպէական չփոԹութիւնից յետոյ, երկիւղը պատեց ինձ, չը լինի ձայնը դուրսն է գնացել. չէ՞ որ սարսափելի ձայն հանեց...։ Արագութեամբ վերցրի գետնից ընկած ատրճանակը, դրի բարձիս տակը, դուռը բացի և սկսեցի չորս կողմս նայել. մարդ չէր երևում, ուրեմն լսող չէ եղել, և հանգստացայ։

Սենեակում հանդիպակաց պատի վրա գնդակը բացել էր մի մեծ պատռվածք, որը տեսնելով, սիրտս հպարտութեամբ լցվեց, կարծես մարդու կուրծք էի պատռել... Բայց յանկարծ հպարտութիւնս իջաւ, երբ նկատեցի, որ գնդակը իմ դրած նշանից երկու արշին դէնն է անցել...

Անփորձութեանս միտքը երկար ժամանակ գլուխս կրծում էր...

Գիշերը ես մի երազ տեսայ, մի զարհուրելի երազ, իբր Թէ իմ ծանօԹ քէնչալ Արգուլը հանդիպելով ինձ, հանում է կողքից ատրճանակը ինձ սպանելու նպատակով. ես էլ քաջ եմ գտնվում, ձեռաց իմ ատրճանակս էլ եմ հանում և երկուսս էլ իրար վրա ենք յարձակվում... չխկ, չխկ, չխկ... ո՜վ սարսափ, չեն բացվում փամփուշտները՝ ոչ նրանը, ոչ էլ իմը... Արգուլը ծիծաղում է և հեռանում ինձանից։

Սարսափը ամբողջովին պատել էր ինձ. Տէր Աստուած, այս ինչ փորձանք է. դեռ լաւ էր, որ նրա ատրճանակն էլ իմիս նման դուրս եկաւ, ապա Թէ ոչ...

Այդ դրութեան մէջ ես վեր Թռայ և նստեցի անկողնումս. երազի տպաւորութիւնը դեռ սրտումս էր...

Ձեռս տարայ բարձիս տակը, հանեցի այնտեղից ատրճանակս, համոզվելու համար Թէ արդեօք սխալված չեմ. և ո՜վ զարմանք, ինչքան հուպ եմ տալիս, ոտքը չէ բարձրանում։ Անկողնիցս վեր եմ կենում, իւղ եմ քսում, սրփում եմ, դարձեալ քսում, բայց չէ լինում ու չէ լինում... Տէր Աստուած, ինչ պատահեց սրա հետ. շատ մտածեցի և միայն մտածելուց յետոյ իմացայ, որ նոյն օրը ատրճանակը փորձելու ժամանակ վեր եմ գցել և երևի գետնից էլ մի տեղը կամ կոտրվել է, կամ դուրս ընկել, յամենայն դէպս, այժմ ատրճանակս ոչ մի բանի պէտք չէր...

Այսպէս, կոտրված սրտով ատրճանակը դրի կրկին բարձի տակ և մտայ անկողին, բայց, մինչև լոյսը բացվելը զառանցում էի...

Առաւօտը առաջին գործս եղաւ կանչել փականագործ Աւագին և ցոյց տուի ատրճանակս. նա շատ տես-դէսն մտիկ տալուց յետոյ, ասաց, որ ատրճանակիս պրուժինը կոտրվել է, պէտք է նոր պրուժին գցել։

Այդ խօսքի վրա բարկութիւնս բռնեց. Թքել եմ դրա վրա էլ, դրա մօգօնողի վրա էլ. ինչ է սա, մի անգամ փորձի համար պայթեցրել եմ, իսկոյն պրուժինն է կոտրել, իսկ եԹէ... —վերցրու, ուստայ Աւագ, ասացի, քեզ լինի, կը տանես պաչինկայ կանես, կը ծախես, էլ ոչ քունս ունեմ, ոչ դադար, միշտ դրա վրա էի մտածում։ Տա՛ր, քո հօրն ողորմի, ինձ էլ ինչ կը տաս՝ կը տաս տա՛ր։

Ատրճանակս ուստայ Աւագը վերցրեց գնաց, իսկ այդ գիշեր ես այնքան հանգիստ քնեցի, այնքան խաղաղ...

Վերջացնելով ատրճանակիս պատմութիւնը, ասեմ, որ Թէև դժբախտ անհրաժեշտութիւն է դարձել մեզ, հայերիս, զէնք պահելը, բայց այն էլ ասեմ, որ զէնքը մարդուն կուարար է դարձնում, անհանգիստ, անհաշտ...

Այնուամենայնիւ, հայերը ներկայ պայմաններում առանց ինքնապաշտպանութեան միջոցների չը պէտք է մնան։ Ի՞նչ անենք, մեղքը մերը չէ. մեզանում զէնքը տ՛եղի էր տալիս գրքերին, արօր-գուԹանին, բայց մեզ ստիպեցին կրկին դիմել նախկինին...

Ա. Համբարձումեան

Բագու

ՀԻՆ ՌԵԺԻՄԻ ՆՄՈՒՇՆԵՐԻՑ

(Նամակ Կաղզւանից)

Յունվարի 10-ին

Ամբողջ երկու ամիս է, տեղիս ադմինիստրացիան զբաղված է երկու դեպուտատ (մի տաճիկ և մի հայ) ընտրելու հարցով և, որովհետև ազատութեան կենսարար հովերից ըմԹափված հասարակութեան հետ հեշտութեամբ չէ կարողանում գործը գլուխ բերել իր ցանկացածին պէս, ուստի զանազան միջոցների է դիմում։ Առաջին անգամ ժողովի հրաւիրվածների Թիւը օրինական Թւի էր հասնում. բայց որովհետև պ. ոստիկանապետը նկատեց, որ ազատ մտքի շփումների հոտ է փչում ժողովականներից, ժողովը յետաձգեց առանց սառւգելու՝ առարկելով, որ ժողովականների Թիւը քիչ է։

Երկրորդ ժողովում, երբ աւելի քիչ էին ժողովականները, գաւառապետի օգնականը յայտնեց, որ ինքը կառաջարկէ ոստիկանապետին, վերջինս Թաղական ժողովների միջոցով 60 հոգի ձայնաւորներ կընտրէ, որոնք կընտրեն երկու դեպուտատներ։ Բայց ժողովականները համարեա Թէ միաձայն չը համաձայնվեցին այդ ձևին, ընտրողական սկզբունքին հակառակ բան համարելով, և առաջարկեցին, որ գրաւոր կերպով այդ մասին յայտարարվի հասարակութեան և առաջիկայ կիրակի օրը վերջնական ընտրութիւն լինի։

Այդպէս էլ եղաւ։ Նշանակված օրը անսպասելի կերպով մօտ 300 հոգի հաւաքվել էին ժողովատեղին։ Գաւառապետը, որ ինքն անձամբ էր եկել, փոխանակ ներկայ եղող ժողովականներին սառւգելու, կարդալ տուեց նախապէս իր կազմած ցուցակում գրվածների անունն, ազգանունները և ներկայ եղողներին սկսեց ներս ընդունել. իսկ ում անունը չը կար նշանակված ցուցակում—նոյն իսկ աչքի ընկնող—ինտելիգենտ անուններ չէին գրված—դուրսն էր մնում։ Ի հարկէ այդ ձևով ժողովականների Թիւը օրինական Թիւ չը հասաւ և պ. գաւառապետը շտապեց հեռանալ ժողովից իր կազմած ծրագրով առաջնորդվելու։

Կատարվեց Թաղական ընտրութիւնը և, ընտրված 60 հոգի հայ, 40 հոգի տաճիկ ձայնաւորները օրինական երդումից վերջը, որ կատարվեց ոստիկանապետի ներկայութեամբ՝ ներկայացան դատարան, ուր գաւառապետի նախագահութեամբ և օրինական կարգապահութեամբ կատարվեց ընտրութիւնը։ Սակայն ադմինիստրացիայի ցանկացած մարդիկ սխացան, այդ պատճառով զանազան միջոցների է դիմում նա ընտրութիւնը բեկանելու համար, մի քանի մարդկանց բողոքագիրը պատճառ բռնելով։ Ծիծաղելին այն է, որ ադմինիստրացիան՝ այժմ սկսել է քննութեան ենԹարկել գործը Թէ արդեօք օրինաւոր է կատարվել ընտրութիւնը, այն ինչ ոստիկանապետը օր առաջ պ. գաւառապետին պաշտօնապէս ծանուցել է Թէ ձայնաւորների ընտրութեան և Թէ նրանց երդման մասին, և պ. գաւառապետը՝ ամեն ինչ օրինական համարելով՝ ձեռնարկեց ու կատարեց ընտրութեան գործը։

Մենք չենք պնդում, Թէ մեր առաջարկած և ընտրած դեպուտատներին անպայման լաւ համարեն հակառակորդները, բայց մեր ընտրութեան ազատութիւնը անշուշտ կըպարզի ամեն մարդու համար, եԹէ մենք հարց տանք և իմանանք, ո՞վքեր են պաշտպանում հենց այժմ սխացած դեպուտատին։

Մ. Ղազարեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կառավարող շրջանների հայեացքների մէջ կրկին փոփոխութիւն է կատարվել Պետական Դումայի վերաբերմամբ։ Պարիզից եկած ստատս-սեկրետար Կօկօվցէվ իր հաղորդագրութեան մէջ մատնացոյց է անում այն բանի վրա, որ Պետական Դումա հրաւիրելու ժամանակ կարելի է յուսալ, որ կը բարուքվին Ֆրանսիայի ֆինանսական յարաբերութիւնները դէպի Ռուսաստանը։ Առհասարակ Պետերբուրգում հաստատ յոյս ունեն, որ յունվարի 10-15-ից յետոյ կառավարութիւնը նորից կը սկսէ զիջումներ անել, որովհետև անմտութիւն է ամբողջ ժամանակ լարված դրութեան մէջ պահել երկիրը։ Մինչև անգամ պ. Դուրնօվօ այսօր «հոկտեմբերի 17-ի դաշնակցութեան» անդամներից մէկի հետ խօսակցելու ժամանակ յոյս յայտնեց, որ հասարակութիւնը հանգստացաւ և հոկտեմբերի 17-ի մէջ յիշված ռէֆօրմները կարելի կը լինի իրագործել։

—

Յունվարի 10-ին մինիստրների խորհուրդը, կոմս Վիտտէի նախագահութեամբ, վերջնականապէս վճռեց այն հարցը, որ պետական ծառայութեան մէջ գտնվող անձինք կարող են մասնակցել նախընտրողական ագիտացիային և պատկանել քաղաքական կուսակցութիւններին։ Թէպէտև մինիստրների խորհուրդը նորից հաստատեց այն վճիռը, որ չինօվնիկները չեն կարող ոչ մի քաղաքական դաշնակցութեան կազմել, սակայն հնարաւոր գտաւ Թոյլ տալ, որ պաշտօնեաները ամենալայն մասնակցութիւն ունենան ընտրութիւններին ոչ միայն որպէս այս կամ այն քաղաքական խմբի անդամներ, այլ և որպէս հռետօրներ, ընտրողական բիւրօի անդամներ և այլն։ Մինիստրների խորհրդի անդամներից մի քանիսը մատնացոյց էին անում, որ ոստիկանութիւնը և նահանգական իշխանութիւնը չը պէտք է մասնակցեն նախընտրական ագիտացիային, սակայն մինիստրների խորհուրդը հնարաւոր չը գտաւ բացառութիւն կազմել ոստիկանութեան համար, չը ցանկանալով ոստիկանութեան մէջ ծառայող որ և է պաշտօնեային զրկել իր քաղաքական իրաւունքից։ Նոյն նիստի մէջ առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրը զեկուցեց մեր լեռնային արդիւնաբերութեան մասին հարաւում։ Ամենամեծ գործարանները, որպէս Դնեպրօվսկին և Ալեքսանդրօվսկին, փակված են, իսկ մնացածները բոլորովին պատուէրներ չունին։ Մինիստրների խորհուրդը առևտրի մինիստրին զեկուցում առաջարկեց ներկայացնելու մասին, Թէ ի՞նչպիսի միջոցներ կարող են կենդանացնել լեռնային արդիւնաբերութիւնը։

—

Կիրակի, յունվարի 15-ին վերջապէս կայացաւ «Թիֆլիսի ժողովարանի» անդամների տարեկան ընդհանուր ժողովը։ Հոկտեմբերի 22-ի աղետալի անցքերից յետոյ՝ առաջին անգամ անդամները կարողացան իրար տեսնել։ Ներկայ էին մինչև 100 հոգի. Նախագահող աւագը (ստարշինան) բացելով նիստը՝ առաջարկեց ժողովին պատուել յանկայս «Ժողովարանի» երկու անդամի՝ Եագօր Շահ-Ազիզեանի և Յով. Շահմուրադեանի յիշատակը, որոնք «ժողովարանի» պատերի մէջ զոհ գնացին հոկտեմբերի 22-ի վայրագութեան։ Այդ առաջարկութիւնը ընդունվեց միաձայն։ Այնուհետև աւագների զեկուցումից երևաց, որ անդամների մի նշանաւոր մասը դեռ ևս չէ նորոգել անդամական տոմսերը, նոյն երևոյթը կրկնվել է «կրուժօկի» և «Արտիստական ընկերութեան» կլուբներում և որոշեց մինչև մարտ ամսի (ներկայ տարվայ) 1-ը ժամանակ տալ անդամներին նորոգելու տոմսերը։ Ժողովարանի աւագ Յ. Սուլխանովը դիմեց անդամներին զգացված ճառով—խնդրելով աշխատել օգնելու և պահպանելու այս ամենահինաւորց անդրանիկ հիմնարկութիւնը և նորոգել նրա առաջվայ կեանքը, որը դժբաղդ և փոթորկալի օրերից ժամանակաւորապէս մարել է։ Այդ առաջարկութիւնը ընդունվեց ժողովականներից համակրութեամբ։ Այնուհետև հերթական խնդիրն էր՝ 1905 Թ. հաշիւը և 1906 Թ. նախահաշւի քննութիւնը և հաստատութիւնը։ Բայց այդ խնդիրները մնացին առանց քննութեան և յետաձգվեց մինչև ներկայ տարվայ մարտ ամսի 1-ը, այն պատճառով, որ վերստուգիչ յանձնաժողովը հնար չէ ունեցել նիստեր կայացնել և հաշիւը նախապէս ստուգել։ Այնուհետև աւագների խորհրդի վճռի համաձայն—ընդհանուր ժողովը որոշեց կլուբի տնտեսին (էկօնօմին) 500 ր. նպաստ տալ «Ժողովարանի» գումարներից, որպէս վարձատրութիւն վնասների, որ նա կրել է հոկտ. 22-ի արիւնալի անցքերի և շհատակութիւնների ժամանակ։ Աւագների զեկուցումից երևաց, որ «Ժողովարանից» յափշտակած և փչացրած իրեղէնների վնասը հոկտ. 22-ին 2500 ր. է հասնում։ Այս հարցերից յետոյ ժողովականները գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրեցին 1906 Թ. համար 9-ը աւագ և վերստուգող յանձնաժողովի 3 անդամներ։ Ընտրված 2/3-ից աւելին հին կազմից է։

—

Յունվարի 10-ին, Մօսկվայի դատաստանական պալատի քրէական դեպարտամենտում քննվում էին երդուեալ հաւատարմատարներ Ա. Ֆ. Ստաալիբեկէվսկու և Ա. Վ. Տէսլենկօի մասնաւոր գանգատները, որոնք կալանաւորված և բանտարկված էին Մօսկվայի նահանգական դատարանում գիւղական Դաշնակցութեան մէջ մասնակցելու համար։ Որպէս յայտնի է, մեղադրվողները բանտն էին դրված դատաստանական կարևորագոյն գործերի քննիչ Գօլօգնի հրամանագրով։ Կալանաւորվածները, պատճառ բերելով իրանց խանգարված առողջութիւնը, խնդրեցին պալատին ազատել իրանց բանտարկութիւնից։ Երդուեալ հաւատարմատար Ստաալ, որին բերել էին պահապան զինուորներով Մօսկվայի նահանգական բանտից, անձամբ բացատրութիւններ էր տալիս պալատին իր գանգատի վերաբերմամբ։ Ստաալի գանգատը լսելուց յետոյ պալատը որոշեց բանտարկութեանը փոխարինել տնային կալանաւորութեամբ։ Գործի վճռից մի փոքր առաջ նահանգական դատարան եկաւ ոստիկանական պրիստաւը և կանգնեց դատաստանական պալատի նիստերի դահլիճի առաջ։ Երբ պալատի վճիռը լսելուց յետոյ Ստաալը դուրս եկաւ դատարանի դահլիճից, պրիստաւը ներկայացրեց նրան Մօսկվայի քաղաքապետ Բարօն Մէդէմի հրամանագիրը, որով Ստաալը պաշտպանութեան կանոնադրութեան 21-դ յօդուածի հիման վրա ենթարկվում է մենակեաց բանտարկութեան Մօսկվայի նահանգական բանտում։ Չը նայելով պրիստաւի պահանջին յանձնել իրան բանտարկեալին ոստիկանատուն տանելու համար, պահապան զինուորները կրկին նահանգական բանտը տարան Ստաալին։

—

Սենատը Մօսկվայից մի քանի գանգատներ է ստացել կանանց պատիւը վիրաւորելու մի քանի դէպքերի առԹիւ, քաղաքական խուզարկութիւններ կատարելու ժամանակ տներում («Р. В.»)։

—

Յունվարի 9-ին շարունակվում էր ճանապարհորդների խուզարկութիւնը պետերբուրգեան հանգոյցի բոլոր կայարաններում։ Նիկօլաևեան կայարանում բռնվեց մի գիւղացի ըստ երևոյթին, բանւոր, որին խուզարկելու ժամանակ գտնվեցին Գապօնի նամակներն մի կոյտ, որ նա մատաղութիւն ունէր հասցնել դաշնակցութիւնների դաշնակցութեան կօմիտէին։ Յունվարի 9-ին խուզարկութեան էին ենթարկվում և կանայք, որի համար բերել էին ազախիններ։ Յունվարի լոյս 9-ի գիշերը շատ խուզարկութիւններ և ձերբակալութիւններ եղան։ Շլիսսելբուրգեան և Ալեքսանդրօվեան քաղաքամասերի շրջանում ձերբակալվեցին մինչև 40 մարդ։ Յունվարի 9-ին չէին աշխատում 148 գործարաններ մօտ 54,135 բանւորներով։ («Нов. Время»)։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՀԱԱԳԱՅԻ ԿՈՆՖԵՐԵՆՑԻԱՆ

«Մշակի» ընթերցողները գիտեն, որ անցեալ տարի սեպտեմբերին Լիւցերն քաղաքում գումարվեց խաղաղութեան Միջազգային XIV կօնգրէսը, և ի Թիւս այլ հարցերի, նկատողութեան առնելով նաև Հայոց և Մակեդօնական հարցերը, որոշեց դիմել Բեռլինի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւններին՝ վերջապէս իրագործել տալ Հայաստանում և Մակեդօնիայում 23 և 61-րդ յօդուածներով խոստացված և Մայիսեան ծրագրով ճշտագրված ռէֆօրմները։

Մի և նոյն ժամանակ կօնգրէսը վճռեց ուղղել մի նամակ Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների նախագահ Րուզվելտին և խնդրել նրա բարձր միջամտութիւնը, որ մի քանի կարևոր հարցերի, Թւով 13, որոնց մէջ և Հայոց հարցը, մտցնեն Լա-Հայում գումարվելի խաղաղութեան միջպետական երկրորդ կօնֆերենցիայի հարցերի օրակարգի մէջ։

Կօնգրէսի նախագահ պ. Էլի Դիւկօմմոն իր ժամանակին ուղղեց նախագահ Րուզվելտին կօնգրէսի քուէարկած նամակը և ստացաւ Ամերիկայի արտաքին գործերի մինիստր Րուտից հետևեալ պատասխանը։

«Պարոն։ Շատ հաճելի մի պարտաւորութիւն եմ կատարում ներկայացնելով ձեզ Նախագահի շնորհակալութիւնները այն հաւանութիւնների մասին, որ Խաղաղութեան XIV կօնգրէսը տուեց խաղաղութեան համար նրա արած ջանքերին և դուք արտայայտեցիք այնքան մեծ բարեհաճութեամբ սեպտեմբերի 22-ի ձեր վերջին նամակի մէջ։

«Ինչ վերաբերում է այն 13 հարցերին, որ կօնգրէսը ցանկանում է մտցրած տեսնել խաղաղութեան երկրորդ կօնֆերենցիայի ծրագրի մէջ, ես կարողանում եմ ձեզ ասել, որ մեր կառավարութիւնը նկատողութեան կառնէ այդ հարցերը, երբ կը պատրաստվին Միացեալ-Նահանգների պատուիրակներին տրվելիք հրահանգները այդ երկրորդ կօնֆերենցիայի համար»։

Հրատարակելով այս նամակը, Բեռլինի խաղաղութեան Միջազգային բիւրօն հրաւիրում է բոլոր խաղաղասէրներին և պարլամենտների անդամներին, որ հարկաւոր դիմումներն անեն իրանց կառավարութիւններին նկատողութիւն առնել նոյն 13 հարցերը։

Մենք արդէն մի քանի անգամ յայտնել ենք, որ Ռուսաստանի հայ ժողովուրդն ևս պէտք է դիմէ ռուսաց Թագաւոր Կայսրին և միջնորդէ մտցնելու հայոց հարցի քննութիւնը Լա-հայի կօնֆերենցիայի օրակարգի մէջ։

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

Լայպցիգ, դեկտեմբերի 8-ին

Ուսանողութիւն.—որպիսի յոյսեր և ակնկալութիւններ են պատված այս խօսքի շուրջը։ Երբ հնացող սերունդը զգում է նոր կեանքը իր ամբողջութեամբ կառավարելու իր անկարողութիւնը և իր գործունէութեան վերջակէտը մօտեցած է համարում՝ նա իր աչքերը դարձնում է նորաբողբոջ սերնդի վրա, որի ձեռքն է անցնելու հասարակական գործերի դժուարին ղեկը։ Երջանիկ է այն ժողովուրդը, որի երիտասարդութիւնը և մանաւանդ այդ երիտասարդութեան հոգի կազմող ուսանողութիւնը զգում է իր բարձր կոչումը և լրջօրէն պատրաստվում հասարակական ծանր գործը իր ուսերի վրա առնելու։

Բախտաւոր է, օրինակ, վերածնվող Ռուսաստանը իր ներկայ գիտակից և միշտ զգաստ և անհանգիստ ուսանողութեամբ. մի ուսանողութիւն, որը իր ժողովրդի հաւանի ցաւերի մի մեծ մասը իր վրա վերցրած՝ դարբերով պատրաստված բողոքի կարուկ Թարգմանն է հանդիսանում։ Զարմանքի և հիացումի արժանի են ռուս ուսանողութեան նոյն իսկ նիհիլիզմի հասցրած իդէալական գործերը, որոնց անաչառ քննադատը ապագայ պատմագիրը կարող է լինել։

Սակայն բոլոր ազգերին չէ վիճակված մի այդ օրինակ տարր ունենալ. հէնց, օրինակ, Գերմանիան, որի ուսանողութիւնը ռուսականի ճիշդ հակապատկերն է և որի օր օրի վրա յանդգնացող և լրբացող ազգասիրութեան Թթւութիւնը շօվինիզմի տարրի տակն է հանդչում։ Գերմանացի ուսանող այդ փոքրիկ Վիլհելմիկները ոչ մի միջոց չեն խնայում իրանց սրտում դէպի արտասահմանցիները ծանրացած մաղձը երևան հանելու և նոյն իսկ այդ հարցով հասարակական միտքը և Թերթերը զբաղեցնելու։ Յաճախ կրկնվող դէպքերից ամենից աչքի ընկնողը վերջերս Եննայում պատահածն է։ Տեղի գերմանացի ուսանողների ատելութիւնը այնքան է մեծանում արտասահմանցիների և մանաւանդ ռուսաստանցի ուսանողների վերաբերմամբ, որ չեն բաւականանում ընկերական և հասարակական շրջաններում այդ արտայայտելովը, այլ նոյն իսկ իրանց Թթու ազգասիրութեան արդիւնքը լրագրի նիւթ են շինում, ուր նկարագրում են իրանց դժգոհութիւնը անօրինակ զրպարտութիւններով և հայհոյանքներով։ Արտասահմանցիները զգված լինելով այդ արարքից, վճռում են չը յաճախել դասախօսութիւնների, մինչև այդ գործը լրջօրէն չը քննվի և եղրակացութիւնը հասարակութեան չը յայտնվի։ Եւ ահա տեղի է ունենում պրօֆեսօրական ժողով, որի եզրակացութիւնները հրատարակվեցին բոլոր Թերթերում։

Ժողովի վճիռը գերմանացի ուսանողների համարեա և ոչ մի պահանջին նշանակութիւն չէ տալիս և վերջանում է մօտաւորապէս այս խօսքերով. «գիտութիւնը ինտերնացիօնալ է և պէտք է հոգեկան զրգիռ առաջացնէ Թէ ներսի և Թէ դրսի ազգերի մէջ։ Ինչպէս գերմանական գիտութեան ներկայացուցիչները օտարազգի գիտնականների հետ յարաբերութիւն ունենալիս մի առանձին յարգ են վայելում, այնպէս և այն ուսումնածարաւ արտասահմանցիները, որոնք մեր համալսարաններն են յաճախում, պէտք է գերմանացի ուսանողների կողմից ընկերական վերաբերմունք գտնեն»։

Հրաշալի է վճիռը. ուրախալի է, որ գերմանացի պրօֆեսօրների մէջ դեռ բոլորովին չէ մարել արդարութեան հետքերը և կարևոր ժամանակ այսպիսի ապտակ կարող են տալ իրանց ուսանողների շօվինիզմին։

Մանրանում ու փոքրանում է հոգեպէս գերմանական ուսանողութիւնը. նա իրան աւելի խմելուն է տալիս, քան պարապում. ռեստօրաններումն է մաշում իր ժամանակի մեծ մասը, քան իր պարապմունքի սենեակում անց կացնում. Թէև կան և պարապողներ, որոնք համեմատաբար աղքատ ուսանողներն կամ քննութեան պատրաստվողներն են։ Սակայն մի բան ընդհանուր է, որ գերմանական ուսանողութիւնը կորցնում է իր հոգու ջերմութիւնը, աւելի նեղսիրտ է դառնում և զգացումներն անգոյն. զրկվում է իրան առաջնորդող բարձր գաղափարներից և նրանց տեղ գարեջրի բաժակը և դրա հետ կապված հաճոյքների պէսպիսութիւնն է բռնում և որ գլխաւորն է սառչում է լայն մարդասիրական գաղափարից և նրա սէրը տարածվում է այն տեղերի վրա, ուր կան գերմանական սուրբ շահեր։ Որ գերմանական ուսանողութեան բացասական յատկանիշութիւնը ակներև է, այդ ցոյց են տալիս և դատաստանական մատեանները։ Վերջերս Լայպցիգի համալսարանի դոցենտներից մէկը իր դասախօսութեան ժամանակ մի ստատիստիկայով ցոյց տուեց, որ վերջին տարիները ուսանողների վրա դատավարութիւնը աւելի շատացել է և որ այդ կողմից ուսանողութիւնը յետ չէ մնում բանւոր դասակարգից և այս երևոյթի գլխաւոր պատճառը նա խմելուն և գարու ջրային ոգուն էր վերագրում։ Նոյնպէս և նոյն համալսարանի յայտնի պրօֆեսօրներից մէկը Ֆօլկէլդ, 16 դարու գերմանական ուսանողութեան աւելի քէֆերով զբաղվելու մասին խօսելիս, չը մոռացաւ յիշել, որ նրանց այնքան էլ չը պէտք է մեղադրել, որովհետև նոյնն է անում և ներկայ ուսանողութիւնը։ Կարիքը շատ շատերին են նկատել և խորհրդածութեան նիւթ շինել, սակայն դեռ փաստ է մնում, որ շատ կողմերով գերմանական ուսանողութիւնը դեռ մի բացասական տիպ է մնում։

Սակայն սխալ կը լինէր ի հարկէ գերմանական ուսանողութիւնը մի ինքնուրոյն մարմին, մի բացառիկ երևոյթ նկատել իր անհաճոյ կողմերով. նա վերածնված, ներկայ Գերմանիայի ոգու ճիշտ պատկերացումն է։ Ներկայ Գերմանիան քանի գնում այնքան անհամակրելի է դառնում, առանց այն էլ դժընդակ քաղաքականութիւնը աւելի զզուելի և եսական է դարձնում, ամեն մի տեղ իր նեղ շահերը որոնելով, ամեն բան իր շահերի վրա չափելով։ Գոնէ այս է ներկայի իշխող և կառավարող դասակարգերի տրամադրութիւնը

Գուրգէն Էդիլեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Բեռլին։ Ոստիկանութիւնը արգելել էր 8-ին նշանակված սօցիալ-դէմօկրատական բոլոր ժողովները, ուր մտադիր էին արտայայտել իրանց համակրանքը ռուսական յեղափոխականներին։

Լրագրներում տպված են մանրամասն տեղեկութիւններ յունվարի 6-ին Համբուրգում տեղի ունեցած անկարգութիւնների մասին։ Ժողովին մասնակցում էին մօտ 17 հազար հոգի և սպա անցան գլխաւոր փողոցներով։ Երեսուն կրպակներ ենթարկվեցին կողոպուտի. շատ մարդիկ են կալանաւորված։ Բատուշից ոչ հեռու բանւորները բարրիկադներ էին շինել և այնտեղից կրակում էին ժանդարմների վրա. վիրաւորված են երկու ժանդարմներ։

Երեկոյեան ժամի 10-ին 1,000 հոգուց բաղկացած ամբոխը հաւաքվեցաւ քաղաքապետի տան առաջ, որը դուրս եկաւ պատշգամբը և այդտեղից դիմեց ցուցարարներին հետևեալ խօստումներով. «Ես ծանօթ եմ ձեր կարիքներին. խնդրում եմ «ուրա» գոչել մեր Համբուրգին և տները ցրվել»։ Թափորը կատարեց քաղաքապետի առաջարկութիւնը և անմիջապէս յետ դարձաւ։ Ոստիկանութիւնը չէր միջամտում։ Գործադուլ անողների Թիւը 5,000 հոգուց աւելի չէ։

—Ալժեզիրասից ստացված տեղեկութիւնները շատ լուրջ են։ Այնտեղ գտնվող ֆրանսիական Թերթերի Թղթակիցները հեռագրում են, որ Ֆր-

բանախօսում մօբիլիզացեայի պատրաստութիւններ են տեսնում, և որ Գերմանիան, եթէ չէ ցանկանում պատերազմել, պէտք է խոշոր զիջումներ անէ Մարօկկօյի ոստիկանութեան կազմակերպութեան, Ալժիրի սահմանների պահպանութեան և սուլթանի ֆինանսները կառավարելու հարցում: Բերլինի թերթերը տպում են հանգստացնող յօդուածներ, ապացուցանում են որ հնարաւոր է խաղաղ համաձայնութեան գալ, բայց խոստովանում են որ ընդհանուր միջազգային դրութիւնը դեռ նս գոհացուցիչ լինելուց շատ հեռու է:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

16 յունվարի

ՍՕՖԻԱ, 15 յունվարի: Ազգային ժողովը թոյլատրեց զինւորական մինիստրին 13 միլիօն ֆրանկի կրէդիտ Վարնայի մօտ Դէվնէնսի լիճը Սև ծովի հետ միացնելու համար: Նրա շնորհիւ Բօլգարիան ձեռք է բերում զինւորական նաւահանգիստ իր նաւատորմի համար:

ԼՕՆԴՕՆ, 15 յունվարի: Մինչև երեկոյեան 9 ժամը ընտրված են 382 պատգամաւոր, բանւորական կուսակցութեան 42 անդամ, 153 ունիօնիստ և 84 նացիօնալիստ:

ՊԻՆԱՆԳ, 15 յունվարի: Եապօնական դեսպան Բարօն Սուէմացուն, որը եկել է այստեղ հայրենիք գնալու համար, այն միտքը յայտնեց: որ շատ քիչ նշանակութիւն է տալիս այն լուրերին, որ իբր թէ Միացեալ Նահանգների կառավարութիւնը միտք ունի ծախել Ֆիլիպեան կղզիները Եապօնիայի վրա: Միացեալ-Նահանգների քաղաքականութիւնը,— ասեց բարօն Սուէմացուն,—իմպերիալիստական բնաւորութիւն ունի: Քիչ հաւանականութիւն կայ, որ Միացեալ-Նահանգները բաժանվեն ֆելիպեան կղզիներից, որովհետև դրանով ճապէս կը խախտէին իրանց պրէստիժը և ազդեցութիւնը հեռաւոր Արևելքում:

ԲՈՒԽԱՐԷՍՏ, 15 յունվարի: Կտրականապէս հերքվում է «Տան» լրագրի հաղորդած տեղեկութիւնը. թէ Ռումինիան դիտաւորութիւն ունի մանել սերբ-բօլղարական մաքսային դաշնակցութեան մէջ:

ԲԵՐԼԻՆ, 15 յունվարի: Կայսրի ծննդեան օրվայ առիթով այսօր հանդէս կայացաւ Րէյխստագի շինութեան մէջ: Նախագահ Բալլեստրէմ ի պատիւ կայսրի բաժակաճառի մէջ մատնացոյց արեց, որ կայսրը գահը բարձրանալու օրից փառասիրական ուրիշ նպատակներ չէ ունեցել, բացի խաղաղութիւնը պաշտպանելու ցանկութիւնից ի բարօրութիւն գերմանական ժողովրդի և յերջանկութիւն ուրիշ ազգերի, յիշեցրեց կայսրի զօրեղ աջակցութիւնը խաղաղութիւն կապելու ժամանակ Ռուսաստանի և Եապօնիայի միջև, դաշնակցութիւնը Րուզվէլտի հետ, ապա յիշեց կայսրի ցոյց տուած անձնական աջակցութիւնը մարօկկեա հարցին վերաբերեալ տարաձայնութիւնները պարզաբանելու ժամանակ, որ կարող էր տխուր հետևանքներով վերջանալ: Զօրքերի հոչակաւոր ափ իջեցով Տանժէրում միապետը աջակցեց մարօկկեան հարցին Գերմանիայի համար նպաստաւոր ուղղութիւն տալուն, սակայն, խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար, անհրաժեշտ է զինաւորված լինել այնքան, որպէս զի կարելի լինի հարուած հասցնել իւրաքանչիւր այնպիսի պետութեանը, որը կը փորձէր թեթևամտութեամբ խախտել խաղաղութիւնը, և ստիպեց նրան պահպանել վերջինը: Առանց նախապէս հարուած հասցնելու էլ պետութիւնները կը պահպանեն խաղաղութիւնը, եթէ իմանան, որ հարկաւոր դէպքում կը ջարդվեն աշխարհիս առաջին զօրքից և ծաղկող նաւատորմից: Այդ պատճառով րէյխստագը պարտաւոր է պաշտպանել մեծ կայսրի քաղաքականութիւնը, որը նախանձի առարկայ է ուրիշ ազգերի համար, և միջոցներ յատկացնել, որոնք անհրաժեշտ են դէպի իրան յարգանք ներշնչող ուժը պաշտպանելու համար:

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶ, 15 յունվարի: Պրօկուրորը 129-դ յօդուածի երկրորդ կէտի հիման վրա հալածանք է սկսել «Казбекъ» լրագրի խմբագիր Կազարօվի դէմ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 յունվարի: Ներկայումս շտապով կատարվում են աշխատանքներ կատարելապէս համաձայնեցնելու համար Կայսրութեան օրէնքները և Պետական Դումայի վերաբերեալ կանօնադրութիւնը օգոստոսի 6-ի օրէնքով հոկտեմբերի 17-ի մանիֆէստի հետ, նոյնպէս կատարելապէս վերակազմելու համար Պետական Խորհուրդը այն սկզբունքներով, որոնք յայտնված են կոմս Վիտտէի ամենահպատակ զեկուցման մէջ, որը հրատարակված է հոկտեմբերի 17-ի մանիֆէստի հետ:

Մեզ հաղորդում են արժանահաւատ աղբիւրից, որ այդ բոլոր բարեկարգութիւններին վերաբերեալ օրէնսդրական ակտերը կը հրատարակվեն մերձակայ շաբաթների ընթացքում, յամենայն դէպս ոչ ուշ փետրվարից:

ՕԴԷՍՍԱ, 14 յունվարի: Հանգստութիւնը աւելի և աւելի վերականգնվում է: Սկսեցին արտասահմանից վերադառնալ Ջարդի ժամանակ հեռացած տեղական էկսպօրտէրները: Հրէական մասսայի միջին հետաքրքրութիւն է զարթնում դէպի Պետական Դումայի ընտրութիւնները:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 յունվարի: Բանւորների ցուցակագրութիւնը յեղափոխական տարրը հեռացնելով Պուտիլովեան գործարանում՝ աւարտված է: Գործարանը երկուշաբթի օրից սկսելու է աշխատանք: Վճռված է շուտով սկսել աշխատանքներ ուրիշ արքունական գործարաններում: Բանւորների ցուցակագրութիւն է կատարվում նոյնպէս Նէվսկի նաւաշինական գործարանում: Գրվել են աւելի քան 3000 բանւորներ: Աշխատանքները շուտով կը սկսվեն:

ՄՕՍԿՎԱ, 15 յունվարի: Զեմստվային ձայնաւորների խորհրդակցութեան մէջ վճռվեց յետաձգել գէմստվային ներկայացուցիչների ընտրութիւնը առանձին խորհրդի, որ ընդդծել է Վիտտէն մինչև գեմստվային հերթական ժողովը: Ճանապարհ ընկաւ Պետերբուրգ նահանգական պարագլուխ իշխան Տրուբեցկօյ ներկայացնելու համար Բարձրագոյն բարեհայեցողութեանը պարագլուխների համաժողովի բէզօլիւցիան:

ԹԵՀՐԱՆ, 15 յունվարի: Վերջին տեղեկութիւնը ժանտախտի մասին Սէյստանում աւելի նպաստաւոր բնաւորութիւն է ստանում: Վարակված գիւղերում մահացութիւնը մեծ չէ: Շատ գիւղերում մի քանի դէպքերից յետոյ հիւանդութիւնը դադարեց: Իր արտայայտութեամբ հիւանդութիւնը ճոյլ է: Տարածվում է նա դէպի հարաւ, և ոչ թէ դէպի հիւսիս: Մեկներին կոտորում. կոտորելու համար վարձ է նշանակված: Սահմանակից Աւղանստանում և Անգլիական Բէլուջիստանում ժանդախտ չը կայ:

ԲԵՐԼԻՆ, 15 յունվարի: Մունիցիպալիտետի կազմած բանկետում օբէրբուրգմիստր Կիրշնէր բաժակաճառ արտասանեց, որի մէջ մատնացոյց արեց, որ թէպէտ միապետական սկզբունքը խորը արմատներ է գցել ժողովրդի մէջ, այնու ամենայնիւ մեր ժամանակը, երբ սխալ վարդապետութիւն տարածելու ձգտումների պակասութիւն չը կայ, որ իբր թէ ժողովրդի դրութեան բարւոքմանը կարելի է հասնել միայն յեղափոխութեան միջոցով, անհրաժեշտ է ուղղակի յայտնել իր կողմնակցութիւնը միապետին: Ի նկատի ունենալով այդպիսի ձգտումների իրագործումը մեր սրբազան պարտքն է հանդէս գալ ի պաշտպանութիւն միապետական սկզբունքի և բացատրել մոլորութեան մէջ ընկած ժողովրդի մի մասին, որ իսկական աջակցութիւնը նրա շահերին հնարաւոր է միայն խաղաղ և պատմականօրէն կազմակերպված պետութեան մէջ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 15 յունվարի: Պաշտօնապէս: Գեներալ Լինեվիչի հեռագրի պատճէնը կոմս Վիտտէին զօրքերի մէջ և Վլադիվօստոկում ամեն ինչ հանգիստ է: Անկարգութիւններին մասնակցող նաւաստիները զինաթափ են արված: Գեներալ Սիլէջանովի առողջութիւնը բարւոքվում է:

ՍՕՍԻՆՉԱ, 15 յունվարի: Սօսնեցի գէմստվային ժողովը, ի նկատի ունենալով անտեսութիւնների աւերումը, մի շարք միջոցներ մշակեց՝ դադարեցնելու գիւղական անտեսութիւնների աւերումը:

ԿԱԼՈՒԳԱ, 15 յունվարի. ի նկատի ունենալով, որ կոտորում են Լիխվինսկի գաւառի մասնաւոր կալուածատէրերի անտառները, այնտեղ գնաց նահանգապետը և ուղարկվեցին մի հարիւրեակ կօզակն: Կալանաւորված են 16 մարդ:

ԲԷՆՏԷՐԻ, 15 յունվարի: Կարմատեան անկարգութիւնների մանրամասնութիւնները: Ուսանող Գօլօյան և երկու ուսուցիչ միտինգներ էին սարքում, դրդելով ժողովրդին դէպի ագրարային անկարգութիւններ: Նրանց աջողվեց յուզմունք առաջացնել: Եկաւ իսպրաւնիկը: Վրա հասնելով միտինգին, նա առաջարկեց ցրվել: Ժողովուրդը չէր հնազանդվում: Գօլօյանը կալանաւորվեց և ուղարկվեց Կիշինեվ: Յունվարի 6-ին ամբոխը, տեղեկանալով Գօլօյանի կալանաւորման մասին, յարձակվում գործեց եկեղեցու մօտ Յորդանանի վրա պրիստաւի և ուրեադնիկի վրա, զինաթափ արեց նրանց, ծեծեց բռունցքներով և փակեց կորդոգարտիայում: Կամրատ եկած փոխ-նահանգապետը, քննիչը և ժանդարմների կապիտանը վրա հասաւ անհագին ամբոխին: Եկած երկու էսկադրօն դրագունները ցրեցին ամբոխը: Կալանաւորված են 100 բօլգարներ, ուսուցիչը և մի քանի բէալիստներ: Րէալական դպրոցը փակված է:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺԻՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Նուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզասեռ. հ.

ՋԻՇՕՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի. ներքին և նեարդային

Զ. Ի. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ. և վիրաբուժութիւն:

Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՄԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.

Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի

Ա. ՂԱՐԱԳԵՕԶԵԱՆՑ—1—$1\frac{1}{2}$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԳՐԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՇՋԵՐԲԻՆԻՆԱ—$1\frac{1}{2}$-2 ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.

Գ. Ց. ԳՈՒՐԴԵՆՕՎ—1—2 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութիւն:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—5—6 ժ. ներքին և երեխայոց 5 և ծաղկահատ.:

Խ. .Դ ԱԲԵԼԵԱՆՑ—6—7 ժ. ներքին հիւանդ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—7—$7\frac{1}{2}$ ժ.

Գ. Ձ. ԱՐԴԱԶԻԱՆԻ. Կատարում է միկրօ-քիմիական և բակտերիօլոգիական հետազօտութիւններ:

Վճարը 50 կ. չքաւորները ձրի: Համաձայնեցրել (կոնսիլիւմներ) և օպերացիայի համար առանձին:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ

բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

մշտական մահճակալներով:

Ելիզավետինսկայա փողոց, 101, տելեֆօն 1026.

Հիւանդների ընդունելութիւն ամեն օր:

Մ. Գ. ԱՂԱԶԱՆԵԱՆՑ 11—12 ժ.—միզասեռական, կաշուի և սիֆիլիս:

Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆՑ 11—12 ժ.—ջղային, ներքին հ. և էլեկտրո-բուժութիւն:

Գ. Ն. ԴԷՄԻԴՕՎ—11—12 կ. կանանց հ. և մանկաբարձութիւն:

Ի. Ե. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ 12—1 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութիւն:

Գ. Հ. ԹԱԴԵՒՈՍԵԱՆ 12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հ.

Մ. Գ. ԿԻՄՕՆՏ. 1—2 ժ. վիրաբուժական հ.

Մ. Մ. ԷԼԶԻԵԱՆ 1—2 ժ. քթի, կոկորդի և ականջի:

Գ. Ա. ԲԷՅԵՐ—երեխայոց և ներքին հ.

Հիւանդանոցում բժշկում են հիպնօզով, կատարվում են միկրօսկօպիական, բակտէրիօլոգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս և ծաղկահատութիւն և ստնտուների (кормилица) ընտրողութիւն: Բժշկական խորհրդի համար վճարը 50 կոպ.: Օպերացիայի և հաւաքորհրդի վճարը ըստ համաձայնութեան: Գիշերօթիկ հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է ընդհանուր սենեակներից և առանձին նօմէրներից:

(չ. ու. կ.) 30—100

ԲԺ. Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու ախտ ունեցող հիւանդներին ամենայն օր, առաւ. 12—2 ժ. և 6—8 երեկ. Սօլօլակ, անկիւն Բեբուտօվսկի և Պասկևիչյա փող. № 33/15 տ. Միրիմանեանի (Նախկին օրիորդաց 3-դ գիմնազ. տուն):

(ա. օ.) 31—100

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1906 թ.

„ԱՇԽԱՏԱՆՔ"

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԳԻՒՂԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԻ

ՈՐԸ ԴՈՒՐՍ Է ԳԱԼՈՒ ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1906 Թ. ՅՈՒՆՎԱՐԻ ՄԷԿԻՑ

Ծրագիր՝ 1) Առաջնորդող յօդուածներ քաղաքատնտեսական ժամանակակից խնդիրների մասին. 2) Գիւղական կեանք և կարիքներ. 3) Գիւղական տնտեսութիւն և տեխնիկա. 4) Զեմստվօ և համայնք. 5) Գիւղական դպրոց, դատարան և ոստիկանութիւն. 6) Գիւղական պրօլետարիատի շուրջը. 7) Առողջապահութիւն և անասնաբուժութիւն. 8) Թղթակցութիւններ գաւառից. 9) Մամուլի շուրջը. 10) Պատկերներ և զրոյցներ. 11) Հարցեր և պատասխաններ. 12) Շուկայ և տեղեկատու և 13) Յայտարարութիւններ:

«Աշխատանքը» նուիրված է լինելու հայ գիւղացիութեան և նրա միջից դուրս եկած պրօլետարիատի շահերին և կարիքներին:

Գաւառի և գիւղի հետ սերտ և կենդանի յարաբերութիւններ հաստատելը «Աշխատանքի» ձգտումն է:

Ուսուցիչները, գիւղական քահանաները և գիւղական ինտելիգենցիան «Աշխատանքի» թղթակիցներն ու կենդանի ույժերն են լինելու:

«Աշխատանքին» աշխատելու հրաւիրված են որոշ ուղղութեան մարդիկ:

«Աշխատանքը» վարձատրելու է իր բոլոր մշտական աշխատակիցներին և գաւառական թղթակիցներին:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ

Ռուսաստանի համար տարեկան՝	4 րուբ.	—	Արտասահմանի համար տարեկան	5 րուբ.	—
կէս տարին	2 »	—	կէս տարին	2 »	50 կ.
ամիսը —	—	40 կ.	ամիսը —	—	50 »
հատով №-ը —	—	10 »	հատով №-ը —	—	15 »

Բաժանորդագինը կարելի է վճարել մաս-մաս. սկզբում 2 րուբլի, մայիսին՝ 1 ր. և սեպտեմբերին՝ 1 րուբլի.

1906 թւականի այն բաժանորդները, որոնք կը գրվեն մինչև այս տարվայ դեկտ. 20-ը, վճարելով տարեկան ամբողջ բաժանորդագինը միանուագ, կը ստանան իբրև պրեմիա «Իրաւական պետութիւն» յայտնի գիրքը—80 երեսից:

«Աշխատանքի» բաժանորդագինը ընդունվում է Թիֆլիսում խմբագրատան մէջ, իսկ քաղաքներում նաև բոլոր գրավաճառների մօտ:

Հասցէն՝ Тифлисъ, въ редакцію еженедѣльнаго журнала „Ашхаданкъ", Бебутовская ул. д. № 27: Արտասահմանից՝ Tiflis, rédaction de la revue «Aschchatank», Bebutovskaia 27.

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Աւոս Աբրահամեան

(ե. ո.) 3—12

1906 ԹՒԻՑ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Դառնում է ԵՌԱՄՍԵԱՅ

ԾՐԱԳԻՐ. 1) Տեղագրութիւն. 2) Պատմական տեսութիւն. 3) Մարդաբանական հետազօտութիւններ. 4) Վիճակագրական տեղեկութիւններ. 5) Հնագիտական հետազօտութիւններ. 6) Ազգագրական, ցեղագրական և հասարակագիտական հետազօտութիւններ. 7) Տնայնագործութեան, պարապմունքի և գիւղացիների տնտեսական դրութեան մասին ուսումնասիրութիւններ. 8) Ժողովրդական հաւատք. 9) Սովորութական իրաւունք. 10) Բանաւոր գրականութիւն. 11) Ժողովրդական երաժշտութիւն. 12) Մատենախօսութիւն և 13) Յայտարարութիւններ:

Իւրաքանչիւր գիրքը բաղկանալու է 10—14 տպագր. թերթից:

Աշխատակիցները անպայման վարձատրվում են:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ է. Ռուսաստան՝ տարեկան 5 ր., կէս տարին 3 ր., ¼ տարին 1 ր. 50 կ. արտասահման տարեկան 13 ֆրանկ, կէս տարին 7 ֆ., ¼ տարին 4 ֆրանկ:

Ազգագրական Հանդէսի XIII և XIV գրքերին բաժանորդ գրվածները համարվում են կիսամեայ բաժանորդ՝ իրաւունք ունենալով աւելացնել 2 ր. տարեկան բաժանորդ դառնալու: Հանդէսի I—XII գրքերը խմբագրատանը արժեն 18 ր., մի գիրքը առանձին 2 ր., երկու և աւելի գրքեր միասին՝ 1 ր. 50-ական կոպ.:

Թիֆլիսում բաժանորդ կարելի է գրւել խմբագրատանը, Սապէօրնայա 5. դիմել՝ Въ редакцію журнала «Азгагракан Андесъ», Тифлисъ, կամ Rédaction de la pevue «Azgagracan Handess». Tiflis.

Խմբագիր Ե. Լալայեան

3—3

Մայրենի լեզու,

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ, 32-դ տիպ, գինն է 25 կ.

Ներկայ 32-րդ տպագրութեամբ այս փոքրիկ գրքոյկը բոլորում է իր գոյութեան երեսունհինգ տարին: Որպէս տօնական հրատարակութիւն՝ ներկայ տպագրութիւնը ենթարկվել է մանրամասն վերամշակման. բուն ընթերցարանը, որ բաղկացած է ԺԴ մանրաշրջանից, խմբագրվել է նորից: Այբբենական մասի բոլոր պատկերները, որոնք տալիս են բարոյախօսական զրոյցների և իրազննական դասերի նիւթը և որոնցից պէտք է վերցնել վերլուծանելի բառերը տառագիտութեան համար, փորագրված են Բեռլինում և Ժընևում. ամեն մի տպագիր դասի համար դրված կան գրչագիր օրինակներ: Գրքի սկզբում, բացի ընդարձակ յառաջաբանից, դրված է մի օրինակելի դաս ուսուցիչների համար: Այբբենական մասի վերջում, ուսուցանողների դիւրութեան համար, դրված են դժուար բառերի բացատրութիւնները: Ընթերցարանական մասի մէջ ևս, ամեն մի մանրաշրջանից յետոյ, ուսուցանողները կը գտնեն համառօտ բառարան դժուար բառերի, որոնց պիտի լրացնեն իրանց ուսուցիչները ամեն մի յօդուածի համար, եթէ կարևորութիւն զգան:

— Հայոց լեզուի բոլոր ուսուցիչներին, որոնք կը հաղորդեն ինձ իրանց հասցէները, հաճութեամբ կուղարկեմ մի մի օրինակ ներկայ տպագրութիւնից որպէս նմուշ, իսկ այն ուսուցիչները, որոնք Թիֆլիսումն են, կարող են անձամբ վերցնել իրանց օրինակը Կենտրոնական Գրավաճառանոցից, ուր գտնվում է իմ գրքերիս պահեստը:

Վաճառման պայմաններն են՝ հարիւրով գնողներին 20% զեղչ, հինգհարիւր և աւելի օրինակ գնողներին 25% զեղչ:

Նիկողայոս Տէր-Ղեւոնդեանց

1—3

Մի հայ երիտասարդ

խնդրում է պաշտօն ուսուցչի, հաշւապահի գանձապահի և այլ յարմար գործեր. կարող է գնալ և ուրիշ քաղաք կամ գիւղ: Վարել է երկար ժամանակ հաշւապահի պաշտօն և ունի վկայականներ: Դիմել՝ Сергѣевская ул. Правленіе Тифл. Нефтопромышл. Т-ва Бабаянцу:

(ա. օր.) 1—3

ԲԺԻՇԿ

Լեւոն Օհանջանեան

Մասնագէտ միզային, վեներական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդութիւնների: Ընդունում է առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը, երեկոյեան 6—9 ժամ.: Կանանց և երեխաների համար 11—12 ժ.: Հասցէն անկիւն Գօլօվինսկի պրօսպէկտի և Կադետսկայա փողոցի, տուն Թամամշեանի: Մուտքը Կադետսկի փողոցից № 2,

(ա. օ.) 72—300

ՄԻ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴ,

որ գիտէ հաշուապահութիւն և կարող է նոյնպէս պարապել փոքր երեխաների հետ հայերէն, որոնում է համապատասխան պաշտօն: Հասցէն՝ Орловская ул., № 11, кв. Гукасова.

1—2

ԷԼԷԿՏՐՕ-ԲՈՒԺԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԷՏ

Բժիշկ Միխայել Գեղեվանօվի

Ջղային հիւանդների ընդունելութիւնը Առաւօտեան ժամի 12-ից մինչև 1-ը, Երեկոյեան ժամի 6-ից—7-ը, Կօրպանօվսկայա փող. № 20 Վերսայում: Սեփական տ., տելեֆօն № 791: (ա. օ.) 46—150

ՀՐԱՒԷՐ

Վանքի աւագ եկեղեցու ծխականները չորեքշաբթի, ամսիս 18-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին, երկրորդ անգամ հրաւիրվում են ժողովի, ընտրելու երեք լիազօրներ, որոնք ընտրելու են բոլոր եկեղեցիների ընդհանուր ժողովում չորս պատգամաւոր՝ մասնակցելու Փոխարքայի դիւանատան կից գումարվելիք խորհրդակցութեան, որի նպատակն է միջոցներ ձեռնարկել դադարեցնելու հայ-թուրքական ընդհարումը:

(ե. չ.) 1—2

„ՀՈՎԻՒ"

Հոգևոր-բարոյական, պատմական, հասարակական և մանկավարժական շաբաթաթերթը 1905 թ. յունվարից կը հրատարակվի շաբաթը մի անգամ, կիրակի օրը, հետևեալ ծրագրով: 1. «Պետական կարգադրութիւններ»: (Հայոց եկեղեցու և դպրոցների վերաբերեալ): 2. «Հոգևոր իշխանութեան կարգադրութիւններ»: (Վանքերի, եկեղեցիների, եկեղեցականների, դպրոցների և ծխական համայնքների ամեն տեսակ հոգևոր գործերի վերաբերեալ): 3. «Համառօտ տեղեկութիւններ այլազաւան եկեղեցիների հոգևոր իշխանութեան կարգադրութիւնների մասին»: (Վերաբերեալ իրանց եկեղեցիների և ժողովրդի): 4. «Համառօտ կենսագրութիւններ»: (Քրիստոնէական եկեղեցու արժանաւոր և ճշմարիտ հովիւների և ուսուցչական ասպարէզում գործող յայտնի—մանկավարժների): 5. «Առաջնորդողներ»: (Կրօնական, բարոյական-իրաւական և ծխական-եկեղեցական զանազան խնդիրների վերաբերեալ): 6. «Պատմական տեսութիւն անցեալ և ներկայ Հայոց եկեղեցու և ժողովրդի մասին»: (Քննական ուսումնասիրական, տեղագրական և ճանապարհորդական): 7. «Եկեղեցական իրաւաբանութիւն»: (Յօդուածներ եկեղեցական իրաւաբանական խնդիրների վերաբերեալ): 8. «Եկեղեցական բարեկարգութիւն»: (Եկեղեցական կարգապահութեան, իրաւունքի և պարտականութեան, պաշտամունքի և պաշտօնէութեան և պատժի, այլև կանոնաւոր և ներդաշնակ երգեցողութեան վերաբերեալ յօդուածներ): 9. «Մամուլի տեսութիւն»: (Կրօն., եկեղեցական և դպրոցական խնդիրների վերաբերեալ): 10. «Մանկավարժական»: (Դպրոցական կեանքի, ծրագրների և դաստիարակութեան եղանակի վերաբերեալ): 11. «Հաշուետւութիւն»: (Վանական, եկեղեցական և դպրոցական կալուածների, հաստատութիւնների մտից և ծախուց և նրանց կառավարիչների գործունէութեան մասին): 12. «Այլևայլք»: (Մանր լուրեր, եկեղեցական և դպրոցական տօների և հանդէսների համառօտ նկարագրութիւններ և խմբագրութեան պատասխաններ և այլն): 13. «Նկարներ»: (Վանքերի, եկեղեցիների, ուսումնարանների և պատկերների նշանաւոր գործիչ կանների և մանկավարժների): 14. «Յայտարարութիւններ»:

Ծանօթ. Իւրաքանչիւր №-ը կը հրատարակվի ութ մեծադիր թերթից (16 երես) բաղկացած: Բաժանորդագինը 4 րուբլի, կէս տարվանը 2 ր.—50 կոպէկ: Արտասահմանի համար 15 ֆրանկ:

Հասցէն. Редакція еженелѣльнаго журнала «ОВИВЪ» կամ Rèdaction «HOVIVE» Tiflis Caucase-Russie.

Խմբագիր—հրատարակիչ՝ Եզնիկ ա. f. Երզնկեան:

3—1

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՍԱՓՐԻՉ"

Իւմօր-Սատիրական-պատկերազարդ հանրամատչելի հանդէս, որ լոյս պիտի տեսնի Ս.-Պետերբուրգում 1906 թ. սկզբներին հայ և ռուս լեզուներով:

«Սափրիչը» պիտի պարունակէ իր մէջ:—1) Ֆէլիետօններ, 2) Վարչական և առօրեայ կեանքի մասին տեղեկութիւններ. 3) Լուրեր, նամակներ և հեռագիրներ Սաթանէյեան ան դըր-գերեզմանային գործակալութիւնից. 4) Առանձին բաժին հանդէսների հանդէս. 5) Իւմօր-սատիրական յայտարարութիւններ և 6) Սովորական յայտարարութիւններ:

«Սափրիչի» ամեն մի համարում բացի տեկստից զետեղված կը լինի 8—15-ի չափ և գունաւոր-սատիրական նկարներ:

«Սափրիչ»-ի բաժանորդները կը ստանան երկու պրեմիա ֆօտօտիպ երկու գոյնով—հայկական կեանքից:

«Սափրիչ»-ի խմբագրութեան գլուխ անցած են գործին տեղեակ մասնագէտ անձեր և բարձրագոյն դպրոցի ուսանողներ:

«Սափրիչ»-ի բաժանորդագինն է տարեկան 2 րուբլի ճանապարհածախսով ու պրեմիայով. առանձին համարները 15 կ.:

Խմբագրութեան ժամանակաւոր հասցէ:—С.-Петербургъ Казанская 46. Д. Окроянцу.

1—2

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1906 Թ.

ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական, հասարակական, գրական, եւ մանկավարժական

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԼՐԱԳԻՐ

«Միութիւն»-ը ծառայելու է հայ ազգի, ժողովրդի և նրա ազատիչ իրաւազէկ դասակների այն է՝ նորաբողբոջ սաների, ուսուցիչների, գործակատարների, բանւորների և մշակների նուիրական պէս-պէս շահերին, որոնց կցորդվիր պիտի լինի հիմք նրանց մօտալուտ իրական ազատութեան գրաւականը: Ամենուրեք գաւառների, գիւղերի և հայ գաղութների հետ սերտ յարաբերութիւններ հաստատելը «Միութեան» միակ իղձն ու նպատակը պիտի լինի: Ուսուցիչները, գիւղական քահանաներն ու գիտակ անձինք «Միութեան» ցանկալի թղթակիցներն ու միակ կենդանի ույժերն են լինելու իրանց ազատաբար ուղղութեամբ և բարի աջակցութեամբ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ

Ռուսաստանում Թիֆլիսում		Ուրիշ քաղաքներում		Արտասահմանում	
Տարեկան	4 ր.	Տարեկան	5 ր.	Տարին	32 ֆր.
Կէս տ.	2 »	Կէս տարին	2 »	Կէս տարին	16 »
Ամիսը	40 կ.	Ամիսը	50 կ.	Ամիսը	3 »

Բաժանորդագինը կարելի է մաս-մաս.

Սկզբում 2 րուբլի, մայիսի 1-ին՝ 1 րուբլի և սեպտեմբերին՝ 1 րուբլի:

«Միութիւն»-ի բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է Թիֆլիսում խմբագրատան մէջ, իսկ քաղաքներում՝ բոլոր գրավաճառների մօտ:

Հասցէն՝ Тифлисъ՝ Въ Редакцію ежедневной газеты «Міутюнъ», Пушкинскій пассажъ № 21 կամ Tiflis (Russie) Redaction du journal «Mioutune»

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ Յար. Ղարագէօզեան

1—2